

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Вадима Гетьмана**

Факультет фінансів

Кафедра банківської справи та страхування

галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування
та фондовий ринок»
освітньо-професійна програма «Банківський бізнес»
Форма здобуття освіти: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «Банківська конкуренція на ринку фінансових послуг України»

здобувача Павленка Максима Петровича

(Прізвище, ім'я, по батькові)

(підпис здобувача)

Науковий керівник:

канд.екон.наук, доцент,

професор кафедри банківської справи та страхування

(наукова ступінь, учене звання, посада)

А.В. Нікітін

(підпис)

(Прізвище, ініціали)

**Робота допущена до захисту перед Екзаменаційною комісією
з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри банківської справи та страхування:

доктор економічних наук, професор

(підпис)

Примостка Л.О.

Київ 2026

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 70 сторінок, 9 таблиць, 3 рисунка, список використаних джерел з 37 найменувань, 2 додатки на 2 сторінках.

«Банківська конкуренція на ринку фінансових послуг України»

Об'єктом дослідження є: процес функціонування та розвитку банківської конкуренції в умовах сучасної фінансової системи України.

Предметом дослідження є: особливості оцінки конкурентного середовища, визначення конкурентних позицій та стратегічних напрямів зміцнення конкурентоспроможності АТ КБ «ПриватБанк» на ринку фінансових послуг.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи — проведення комплексного аналізу сучасного стану банківської конкуренції в Україні, оцінка конкурентної позиції АТ КБ «ПриватБанк» та розробка пропозицій щодо підвищення його конкурентоспроможності в умовах цифровізації.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі завдання:

- з'ясувати теоретичні засади банківської конкуренції та особливості її прояву на ринку фінансових послуг;
- проаналізувати динаміку та структуру конкурентного середовища банківського сектору України за 2021–2025 роки;
- здійснити комплексну оцінку конкурентних позицій АТ КБ «ПриватБанк», аналізуючи його фінансову результативність та частку ринку;
- ідентифікувати ключові проблеми та тенденції розвитку банківської конкуренції в Україні, зокрема вплив воєнних ризиків та цифрових інновацій;
- обґрунтувати стратегічні напрями зміцнення конкурентних переваг банку, включаючи розвиток цифрових екосистем та впровадження технологій штучного інтелекту.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. Поглиблення наукових підходів до оцінки банківської конкуренції в умовах надзвичайної концентрації державного капіталу та системної цифровізації фінансового ринку.

Практична значущість отриманих результатів: сформовані висновки та розроблені рекомендації можуть бути використані менеджментом АТ КБ «ПриватБанк» та іншими банківськими установами для вдосконалення стратегій конкурентної боротьби, оптимізації клієнтського досвіду в цифрових

каналах та підвищення операційної ефективності в умовах впровадження Open Banking.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи: 2026.

Рік захисту роботи: 2026.

Ключові слова: банківська конкуренція, АТ КБ «Приватбанк», ринок фінансових послуг, цифровізація, конкурентоспроможність, фінансові екосистеми, НБУ.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ БАНКІВСЬКОЇ КОНКУРЕНЦІЇ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ.....	8
1.1 Сутність та економічна природа конкуренції на ринку фінансових послуг.....	8
1.2 Види та форми конкуренції на ринку фінансових послуг.....	18
1.3 Банки на ринку фінансових послуг.....	28
1.4 Роль банківської конкуренції у розвитку фінансової системи України....	38
РОЗДІЛ 2. БАНКІВСЬКА КОНКУРЕНЦІЯ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»).....	48
2.1 Оцінка конкурентного середовища банків України.....	48
2.2 Оцінка конкурентної позиції АТ КБ «ПриватБанк» на ринку фінансових послуг.....	55
2.3 Проблеми та тенденції розвитку банківської конкуренції в Україні.....	62
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	71
ДОДАТКИ.....	75

ВСТУП

У сучасних умовах розвитку ринкової економіки важливу роль у функціонуванні фінансової системи відіграє банківський сектор, який забезпечує акумуляцію та перерозподіл фінансових ресурсів між суб'єктами господарювання та населенням. Банки виконують ключові функції у сфері кредитування, інвестування, розрахунково-касового обслуговування та забезпечення стабільності грошового обігу. Ефективність діяльності банківських установ значною мірою визначається рівнем конкуренції на ринку фінансових послуг, яка стимулює підвищення якості банківських продуктів, удосконалення технологій обслуговування та впровадження інновацій.

У сучасних умовах розвитку фінансового ринку України конкуренція між банківськими установами набуває особливої актуальності. Це пов'язано з трансформаційними процесами у банківській системі, посиленням ролі державних банків, цифровізацією фінансових послуг та інтеграцією України до міжнародного фінансового простору. Конкурентна боротьба між банками сприяє підвищенню ефективності їх діяльності, розширенню спектра банківських продуктів та послуг, а також забезпеченню стабільності фінансової системи держави.

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що розвиток банківської конкуренції є важливим фактором підвищення ефективності функціонування банківської системи України. В умовах посилення регуляторних вимог, зростання ролі цифрових технологій та нестабільного економічного середовища банки змушені адаптувати свої стратегії до нових умов функціонування. Особливого значення набуває дослідження конкурентних позицій провідних банків України, серед яких важливе місце займає АТ КБ «ПриватБанк», що є одним із найбільших банків країни за обсягом активів, депозитів та кількістю клієнтів.

Проблеми розвитку конкуренції на ринку банківських послуг досліджували багато вітчизняних та зарубіжних науковців. Значний внесок у дослідження теоретичних основ банківської конкуренції зробили такі вчені, як О. Дзюблюк, В. Міщенко, А. Мороз, М. Савлук, Т. Смовженко, В. Геець та інші. У їх працях розглядаються питання функціонування банківської системи, розвитку фінансових ринків, формування конкурентного середовища та впровадження інновацій у банківській діяльності. Разом з тим сучасні економічні умови, пов'язані з цифровізацією фінансових послуг та структурними змінами у банківському секторі, потребують подальшого дослідження проблем розвитку банківської конкуренції.

Об'єктом дослідження є процеси формування та розвитку конкуренції на ринку банківських послуг України.

Предметом дослідження є економічні відносини, механізми та інструменти формування конкурентних переваг банківських установ на ринку фінансових послуг.

Метою дипломної роботи є дослідження особливостей розвитку банківської конкуренції на ринку фінансових послуг України та оцінка конкурентної позиції АТ КБ «ПриватБанк».

Для досягнення поставленої мети у роботі визначено такі завдання:

дослідити сутність та економічну природу конкуренції на ринку фінансових послуг;

визначити основні види та форми конкуренції у банківській сфері;

охарактеризувати роль банків на ринку фінансових послуг;

дослідити значення банківської конкуренції для розвитку фінансової системи України;

проаналізувати конкурентне середовище банківського сектору України;

оцінити конкурентну позицію АТ КБ «ПриватБанк» на ринку банківських послуг;

визначити основні проблеми та тенденції розвитку банківської конкуренції в Україні.

У процесі дослідження були використані такі методи: методи теоретичного узагальнення та системного аналізу - для дослідження економічної сутності банківської конкуренції; статистичний метод - для аналізу показників діяльності банківського сектору; порівняльний аналіз - для оцінки конкурентної позиції банків; графічний метод - для наочного представлення результатів дослідження у вигляді таблиць та графіків.

Інформаційною базою дослідження стали законодавчі та нормативно-правові акти України, статистичні матеріали Національного банку України, фінансова звітність банківських установ, зокрема АТ КБ «ПриватБанк», а також наукові праці вітчизняних і зарубіжних економістів, присвячені проблемам розвитку банківської системи та фінансових ринків.

Практична значущість отриманих результатів полягає у можливості використання проведеного аналізу для оцінки конкурентного середовища банківського сектору України та визначення напрямів підвищення конкурентоспроможності банківських установ.

Структура дипломної роботи зумовлена метою та завданнями дослідження і складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У першому розділі розглядаються теоретичні засади банківської конкуренції на ринку фінансових послуг. У другому розділі здійснюється аналіз конкурентного середовища банків України та оцінюється конкурентна позиція АТ КБ «ПриватБанк». У висновках узагальнюються основні результати дослідження.

В умовах сучасної трансформації економічної системи України банківський сектор відіграє ключову роль у забезпеченні стабільності фінансового ринку та ефективного функціонування національної економіки. Банки виконують функції фінансового посередництва, сприяють мобілізації фінансових ресурсів, забезпечують ефективний перерозподіл капіталу між різними секторами економіки та створюють умови для розвитку

підприємництва. Саме через банківську систему здійснюється значна частина фінансових операцій, що робить її важливим елементом економічної інфраструктури держави.

Водночас розвиток банківського сектору нерозривно пов'язаний із формуванням ефективного конкурентного середовища. Конкуренція між банками стимулює підвищення якості фінансових послуг, сприяє впровадженню інноваційних продуктів, удосконаленню технологій обслуговування клієнтів та оптимізації внутрішніх бізнес-процесів. У сучасних умовах банки змушені постійно вдосконалювати свої продукти та послуги, щоб утримувати клієнтів та розширювати свою частку на ринку фінансових послуг.

Особливої актуальності питання банківської конкуренції набуває в умовах цифровізації фінансового сектору. Стрімкий розвиток інформаційних технологій призводить до появи нових форм надання фінансових послуг, зокрема дистанційного банківського обслуговування, мобільного банкінгу, електронних платіжних систем та інших цифрових сервісів. У результаті конкуренція на ринку фінансових послуг поступово переходить з традиційної площини (кількість відділень, тарифна політика) до технологічної площини, де важливу роль відіграють інновації та рівень цифрового розвитку банківських установ.

Крім того, на розвиток банківської конкуренції значний вплив має процес інтеграції України у світовий фінансовий простір. Гармонізація банківського законодавства з міжнародними стандартами, впровадження сучасних підходів до управління ризиками, підвищення прозорості фінансової діяльності та посилення ролі регуляторних органів сприяють формуванню більш ефективного конкурентного середовища на ринку фінансових послуг. У цьому контексті важливу роль відіграє діяльність Національного банку України, який здійснює регулювання банківського сектору, контролює фінансову стабільність банків та забезпечує розвиток прозорих правил конкуренції.

Слід також зазначити, що ефективна конкуренція на ринку фінансових послуг має важливе соціально-економічне значення. Вона сприяє підвищенню доступності фінансових ресурсів для населення та бізнесу, стимулює розвиток кредитування, інвестиційної діяльності та підприємництва. У результаті формується сприятливе середовище для економічного зростання та підвищення рівня добробуту населення.

Водночас розвиток конкурентного середовища у банківському секторі супроводжується певними викликами. До них належать посилення конкуренції з боку небанківських фінансових установ та фінтех-компаній, підвищення вимог до фінансової стабільності банків, а також необхідність постійного впровадження інноваційних технологій. У таких умовах банки повинні адаптувати свої стратегії розвитку до нових ринкових умов, активно використовувати сучасні інструменти управління та підвищувати ефективність своєї діяльності.

Таким чином, дослідження конкурентного середовища банків на ринку фінансових послуг є важливим напрямом економічних досліджень, оскільки дозволяє оцінити рівень розвитку банківського сектору, визначити ключові фактори конкурентоспроможності банків та сформулювати рекомендації щодо підвищення ефективності їх діяльності.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ БАНКІВСЬКОЇ КОНКУРЕНЦІЇ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

1.1 Сутність та економічна природа конкуренції на ринку фінансових послуг

Функціонування ринкової економіки неможливе без наявності конкурентного середовища, яке забезпечує ефективний розподіл ресурсів, стимулює підвищення якості товарів і послуг та сприяє розвитку інновацій. Конкуренція виступає важливим механізмом саморегулювання економічної системи, оскільки створює умови для постійного вдосконалення діяльності суб'єктів господарювання [19, 34].

У загальноекономічному розумінні конкуренція розглядається як економічне суперництво між суб'єктами господарювання за найбільш вигідні умови виробництва, реалізації товарів і послуг та отримання максимального прибутку. Як зазначає М. Савлук, конкуренція є одним із ключових елементів ринкового механізму, що забезпечує баланс між попитом і пропозицією, а також стимулює ефективність економічної діяльності суб'єктів ринку [8, 10].

В умовах розвитку фінансових ринків конкуренція набуває специфічних рис, оскільки об'єктом суперництва виступають не матеріальні товари, а фінансові ресурси, банківські продукти та послуги [4]. Ринок фінансових послуг характеризується високим рівнем регулювання, значною роллю довіри клієнтів та необхідністю забезпечення фінансової стабільності [12, 24]. Саме тому конкуренція у банківському секторі має складніший характер порівняно з іншими галузями економіки.

За визначенням В. Міщенка, конкуренція на ринку фінансових послуг являє собою систему економічних відносин між фінансовими установами, які

змагаються за залучення клієнтів, фінансових ресурсів та розширення своєї частки ринку шляхом підвищення ефективності діяльності та вдосконалення банківських продуктів [11, 29].

Особливість конкуренції у фінансовій сфері полягає у тому, що вона здійснюється між різними типами фінансових установ: банками, страховими компаніями, кредитними спілками, інвестиційними фондами та іншими фінансовими посередниками [2, 30]. Проте провідну роль у цьому процесі відіграють банки, оскільки вони акумулюють значну частину фінансових ресурсів економіки та виконують ключові функції у сфері кредитування, інвестування та обслуговування грошового обігу [16].

На думку А. Мороза, банківська конкуренція є важливим фактором підвищення ефективності діяльності банківських установ, оскільки змушує їх постійно вдосконалювати технології обслуговування клієнтів, розширювати спектр фінансових послуг та впроваджувати інноваційні рішення [9, 21]. Конкурентне середовище також сприяє підвищенню якості банківських продуктів і зниженню вартості фінансових послуг для клієнтів [28].

Важливим аспектом дослідження економічної природи конкуренції є визначення її основних функцій у ринковій економіці. До основних функцій конкуренції належать:

Регулююча функція, яка полягає у забезпеченні балансу між попитом і пропозицією на фінансовому ринку [1].

Стимулююча функція, що проявляється у заохоченні банків до підвищення ефективності діяльності та впровадження нових технологій [7].

Розподільча функція, яка забезпечує ефективний розподіл фінансових ресурсів між різними секторами економіки [34].

Інноваційна функція, яка стимулює банки до впровадження нових фінансових продуктів, технологій та методів обслуговування клієнтів [17, 32].

У банківській сфері конкуренція має свої специфічні особливості, що відрізняють її від конкуренції у сфері виробництва товарів. Зокрема, банківська конкуренція значною мірою базується на довірі клієнтів до

фінансової установи, рівні її фінансової стійкості та репутації на ринку [20, 25]. Діяльність банків регулюється державою через центральний банк та інші регуляторні органи, що впливає на рівень конкурентного середовища [6, 14].

Важливу роль у формуванні конкурентного середовища відіграє розвиток фінансових технологій [13]. У сучасних умовах цифровізації економіки банки активно впроваджують дистанційні канали обслуговування, мобільні додатки, онлайн-банкінг та інші інноваційні рішення, що дозволяє підвищити якість обслуговування клієнтів та зміцнити конкурентні позиції на ринку [7, 17].

Сучасний ринок фінансових послуг характеризується високим рівнем динамічності та швидкими технологічними змінами. Банки змушені адаптувати свою діяльність до нових умов функціонування, що проявляється у впровадженні цифрових технологій, автоматизації банківських операцій та розвитку фінансових інновацій [3, 33]. У таких умовах конкуренція стає важливим фактором підвищення ефективності діяльності банківських установ.

Водночас надмірна конкуренція у банківській сфері може створювати певні ризики для фінансової стабільності [24]. Зокрема, у прагненні залучити більше клієнтів банки можуть проводити агресивну кредитну політику або знижувати вимоги до оцінки ризиків. Саме тому важливу роль у регулюванні конкурентного середовища відіграє держава, яка через центральний банк встановлює правила функціонування банківської системи [15].

В Україні регулювання банківської діяльності здійснюється Національним банком України, який забезпечує стабільність банківської системи, контролює дотримання фінансовими установами нормативних вимог та сприяє формуванню конкурентного середовища на ринку фінансових послуг [16].

Конкуренція на ринку фінансових послуг є складним економічним явищем, що відображає взаємодію фінансових установ у процесі боротьби за клієнтів, фінансові ресурси та розширення своєї частки ринку [8]. Вона виступає важливим фактором розвитку банківської системи, стимулює

впровадження інновацій, підвищення якості фінансових послуг та ефективність діяльності банківських установ.

Отже, конкуренція на ринку фінансових послуг є необхідною умовою ефективного функціонування банківської системи та розвитку фінансової інфраструктури держави. Вона сприяє підвищенню якості банківських послуг, стимулює інноваційний розвиток фінансових установ та забезпечує більш ефективний розподіл фінансових ресурсів у економіці [12, 19].

Важливим аспектом дослідження конкуренції на ринку фінансових послуг є визначення основних факторів, що впливають на її формування та розвиток. Рівень конкуренції у банківському секторі залежить від багатьох економічних, інституційних та технологічних чинників [2]. До ключових факторів формування конкурентного середовища належать кількість банківських установ на ринку, рівень концентрації банківського капіталу, ступінь державного регулювання, рівень розвитку фінансових технологій, а також рівень довіри населення до банківської системи [3, 15].

Одним із важливих показників, що характеризує рівень конкуренції у банківській системі, є концентрація банківського капіталу [31]. Високий рівень концентрації може призводити до домінування кількох великих банків, що обмежує можливості для розвитку конкурентного середовища [3, 14]. Водночас наявність значної кількості банківських установ сприяє посиленню конкуренції, що стимулює банки до вдосконалення своїх послуг та підвищення ефективності діяльності.

Значну увагу у наукових дослідженнях приділяють класифікації конкуренції на ринку фінансових послуг [5, 11]. У сучасній економічній літературі виділяють декілька основних видів конкуренції залежно від різних критеріїв.

За характером ринкової структури розрізняють досконалу та недосконалу конкуренцію. Досконала конкуренція передбачає наявність великої кількості учасників ринку, відсутність бар'єрів для входу на ринок та повну інформацію про умови здійснення економічної діяльності [27]. Проте у

банківській сфері досконала конкуренція практично не зустрічається, оскільки діяльність банків регулюється державою, а доступ до ринку обмежується ліцензійними вимогами [6].

Недосконала конкуренція, навпаки, характеризується обмеженою кількістю учасників ринку, наявністю бар'єрів для входу та певним впливом окремих фінансових установ на ринкову ситуацію [4]. Банківський сектор у більшості країн світу функціонує саме в умовах недосконалої конкуренції, що пов'язано з високим рівнем регулювання та значними вимогами до капіталу банківських установ [12].

Залежно від методів ведення конкурентної боротьби розрізняють цінову та нецінову конкуренцію [23, 35]. Цінова конкуренція проявляється у зміні вартості банківських послуг, зокрема у встановленні процентних ставок за кредитами та депозитами, комісій за обслуговування рахунків та інших фінансових операцій [28]. Банки можуть використовувати зміну процентних ставок як інструмент залучення нових клієнтів або утримання існуючих.

Нецінова конкуренція ґрунтується на використанні інших інструментів, зокрема підвищенні якості обслуговування клієнтів, розширенні спектра фінансових продуктів, впровадженні нових технологій, покращенні репутації банку та розвитку бренду [22, 26]. У сучасних умовах саме нецінова конкуренція відіграє провідну роль у банківській сфері, оскільки клієнти дедалі більше звертають увагу на зручність користування банківськими послугами, швидкість обслуговування та рівень технологічного розвитку банку [13].

Окремим напрямом дослідження є конкуренція між різними типами фінансових установ [30]. У сучасній економіці банки конкурують не лише між собою, а й з іншими фінансовими посередниками, такими як страхові компанії, інвестиційні фонди, фінансові компанії та фінтех-компанії [17, 18]. Розвиток цифрових технологій сприяв появі нових учасників фінансового ринку, які пропонують альтернативні фінансові послуги та створюють додатковий конкурентний тиск на традиційні банківські установи [7].

Особливе значення для розвитку конкуренції на ринку фінансових послуг має рівень технологічного розвитку банківської системи [32]. У сучасних умовах банки активно впроваджують цифрові технології, що дозволяє підвищити ефективність банківських операцій та покращити якість обслуговування клієнтів. Використання мобільного банкінгу, інтернет-банкінгу, систем дистанційного обслуговування та автоматизованих фінансових сервісів стало важливим інструментом конкурентної боротьби між банками [13, 17].

Важливим фактором розвитку конкуренції є глобалізація фінансових ринків. Інтеграція національних фінансових систем до світового економічного простору сприяє посиленню конкуренції між банками, оскільки на внутрішні ринки можуть виходити міжнародні фінансові установи [18]. Це стимулює національні банки до підвищення ефективності діяльності, вдосконалення фінансових продуктів та впровадження міжнародних стандартів банківського обслуговування.

У сучасних умовах значний вплив на розвиток конкуренції у банківському секторі має цифровізація економіки [7, 33]. Банки активно впроваджують нові технологічні рішення, зокрема штучний інтелект, автоматизовані системи аналізу даних, цифрові платіжні сервіси та інші інноваційні технології. Це дозволяє не лише підвищити ефективність банківської діяльності, але й створює нові можливості для розвитку конкурентного середовища на ринку фінансових послуг.

Разом з тим розвиток конкуренції у банківському секторі повинен поєднуватися із забезпеченням фінансової стабільності [24]. Надмірна конкуренція може призводити до підвищення ризиків у банківській системі, зокрема через зниження стандартів кредитування або здійснення ризикових фінансових операцій. Саме тому важливу роль у формуванні конкурентного середовища відіграє державне регулювання банківської діяльності [6, 15].

Національний банк України здійснює регулювання та нагляд за діяльністю банківських установ, що сприяє забезпеченню стабільності

банківської системи та створенню рівних умов конкуренції між учасниками ринку [16]. Регулятор встановлює вимоги до капіталу банків, контролює їх фінансову стійкість та здійснює моніторинг банківських операцій.

Конкуренція на ринку фінансових послуг є важливим фактором розвитку банківської системи та фінансової інфраструктури держави [19]. Вона стимулює банки до підвищення ефективності діяльності, впровадження інноваційних технологій та розширення спектра фінансових послуг. Водночас ефективне функціонування конкурентного середовища потребує належного державного регулювання, яке забезпечує стабільність фінансової системи та захист інтересів споживачів фінансових послуг.

У науковій економічній літературі існують різні підходи до визначення сутності конкуренції, а саме: поведінковий – це безпосередня боротьба та суперництво між банками за клієнта, депозити та ринки збуту за допомогою тарифів і маркетингу, структурний – акцентує на будові ринку (кількість банків, бар'єри входу та частки ринку, які вони займають, наприклад, монополія чи олігополія) та функціональний – розглядає конкуренцію як рушійну силу та стимул для розвитку, що змушує банки впроваджувати інновації, діджиталізацію та підвищувати якість послуг [1, 5, 11].

Багато дослідників розглядають конкуренцію як економічне суперництво між суб'єктами господарювання за обмежені ресурси, ринки збуту та споживачів [35]. Інші вчені підкреслюють її роль як механізму регулювання ринкової економіки [12]. Основні підходи до трактування поняття «конкуренція» у працях економістів наведено у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 - підходи до визначення сутності конкуренції в економічній літературі

Автор	Визначення конкуренції	Основний акцент
М. Савлук	Конкуренція - це економічне суперництво між суб'єктами ринку за найбільш вигідні умови виробництва та реалізації товарів і послуг	Боротьба за економічні переваги

Продовження таблиці 1.1

1	2	3
В. Міщенко	Конкуренція - система економічних відносин між учасниками ринку, спрямована на залучення клієнтів, ресурсів та розширення частки ринку	Ринкові відносини між суб'єктами
А. Мороз	Конкуренція виступає механізмом стимулювання ефективної діяльності підприємств та підвищення якості продукції і послуг	Стимулювання ефективності
Й. Шумпетер	Конкуренція є процесом постійного впровадження інновацій та технологічних змін у діяльності підприємств	Інноваційний розвиток
М. Портер	Конкуренція визначає здатність компаній створювати та підтримувати конкурентні переваги на ринку	Конкурентні переваги

Джерело: складено автором на основі [7, 8, 9, 11, 35]

Отже, наведені визначення свідчать про те, що конкуренція розглядається науковцями як складне економічне явище, яке поєднує елементи суперництва, ринкових відносин та стимулювання економічного розвитку [1, 10]. У сфері фінансових послуг конкуренція набуває особливого значення, оскільки сприяє підвищенню ефективності діяльності банківських установ, розвитку інновацій та покращенню якості фінансових послуг для споживачів [13, 30].

Важливим аспектом дослідження конкуренції на ринку фінансових послуг є визначення її ролі у забезпеченні ефективного функціонування фінансової системи держави [19]. Конкурентне середовище сприяє формуванню більш ефективної структури банківського сектору, оскільки фінансові установи змушені адаптувати свою діяльність до змін економічного середовища та потреб споживачів фінансових послуг [3, 31].

У ринкових умовах банки функціонують як фінансові посередники, які забезпечують перерозподіл фінансових ресурсів між різними секторами економіки [16, 19]. Саме тому конкуренція між банками має важливе значення для забезпечення ефективного руху капіталу та підвищення інвестиційної активності у державі [34]. За умов розвинутого конкурентного середовища

фінансові ресурси спрямовуються до тих секторів економіки, де вони можуть бути використані найбільш ефективно.

Згідно з дослідженнями сучасних економістів, розвиток конкуренції у банківській сфері позитивно впливає на доступність фінансових послуг для населення та суб'єктів господарювання [32]. Банки, які функціонують у конкурентному середовищі, змушені пропонувати більш вигідні умови кредитування, депозитні програми та інші фінансові продукти, що сприяє розширенню можливостей фінансування економічної діяльності [29].

Конкуренція стимулює підвищення рівня прозорості банківської діяльності [25]. Для залучення нових клієнтів банки повинні демонструвати високий рівень фінансової стабільності, надійності та ефективності управління. Це, у свою чергу, сприяє підвищенню довіри населення до банківської системи та розвитку фінансового ринку загалом [20].

Не менш важливою характеристикою конкуренції на ринку фінансових послуг є її вплив на інноваційний розвиток банківських установ [7, 17]. У сучасних умовах банки активно впроваджують нові технологічні рішення, зокрема мобільні додатки, системи дистанційного банківського обслуговування, електронні платіжні системи та інші фінансові технології. Такі інновації дозволяють значно підвищити ефективність банківських операцій та покращити якість обслуговування клієнтів.

Розвиток фінансових технологій також сприяє появі нових форм конкуренції на ринку фінансових послуг. Зокрема, банки дедалі частіше конкурують не лише між собою, а й з фінтех-компаніями, які пропонують альтернативні платіжні сервіси, системи онлайн-кредитування та інші цифрові фінансові послуги [13, 17]. Це створює додаткові виклики для традиційних банківських установ, які змушені постійно вдосконалювати свої бізнес-моделі та впроваджувати інноваційні рішення [33].

Водночас конкуренція на фінансовому ринку повинна здійснюватися в межах чітко визначених правил, встановлених державними регуляторними органами [6]. Надмірна конкуренція або недобросовісні методи ведення

конкурентної боротьби можуть призводити до виникнення фінансових ризиків та дестабілізації банківської системи [24]. Саме тому важливим завданням державного регулювання є створення умов для розвитку чесної та прозорої конкуренції між фінансовими установами [14, 15].

Таким чином, конкуренція на ринку фінансових послуг є важливим елементом ринкової економіки, що забезпечує ефективний розподіл фінансових ресурсів, стимулює інноваційний розвиток банківських установ та сприяє підвищенню якості фінансових послуг [1, 10]. Її розвиток є необхідною умовою стабільного функціонування банківської системи та фінансового ринку загалом [19].

Важливою характеристикою конкуренції на ринку фінансових послуг є її взаємозв'язок із рівнем розвитку економіки держави [4]. Розвинене конкурентне середовище сприяє підвищенню ефективності функціонування фінансових інститутів, забезпечує більш раціональний розподіл фінансових ресурсів та стимулює економічне зростання [34]. У країнах з розвинутою ринковою економікою конкуренція у банківському секторі виступає важливим фактором підвищення якості фінансових послуг та розвитку фінансової інфраструктури [18].

Особливу роль у формуванні конкурентного середовища відіграє структура банківської системи [3]. Якщо на ринку функціонує велика кількість банківських установ різного масштабу, це створює сприятливі умови для розвитку конкуренції [31]. У таких умовах банки змушені постійно вдосконалювати свої фінансові продукти, впроваджувати нові технології та покращувати якість обслуговування клієнтів.

Водночас важливим фактором розвитку конкуренції є рівень фінансової грамотності населення [32]. Чим краще споживачі розуміють принципи функціонування фінансового ринку та банківських послуг, тим активніше вони можуть обирати найбільш вигідні фінансові продукти. Це, у свою чергу, стимулює банки до підвищення якості своїх послуг та формування більш вигідних умов для клієнтів [13, 20].

Крім того, розвиток конкуренції на ринку фінансових послуг сприяє підвищенню ефективності управління банківськими установами [5, 22]. У конкурентному середовищі банки змушені більш раціонально використовувати свої ресурси, оптимізувати витрати та підвищувати ефективність внутрішніх бізнес-процесів [33]. Це дозволяє забезпечити більш стабільне функціонування банківських установ та зміцнити їх позиції на фінансовому ринку.

Отже, конкуренція на ринку фінансових послуг є важливим економічним явищем, що визначає ефективність функціонування банківської системи та фінансового ринку загалом [8, 11]. Вона проявляється у суперництві фінансових установ за залучення клієнтів, фінансових ресурсів та розширення своєї частки ринку. Розвиток конкурентного середовища сприяє підвищенню якості фінансових послуг, впровадженню інноваційних технологій та зростанню ефективності діяльності банківських установ. Водночас ефективне функціонування конкуренції на фінансовому ринку потребує належного державного регулювання, яке забезпечує стабільність банківської системи та захист інтересів споживачів фінансових послуг [15, 16].

1.2 Види та форми конкуренції на ринку фінансових послуг

Конкуренція на ринку фінансових послуг є складним економічним явищем, яке проявляється у різних формах та видах залежно від структури ринку, методів конкурентної боротьби та особливостей функціонування фінансових установ [8, 11]. Для глибшого розуміння механізму функціонування конкурентного середовища у банківській сфері необхідно розглянути основні види та форми конкуренції, що існують на фінансовому ринку [19].

У науковій економічній літературі існує значна кількість підходів до класифікації конкуренції. Багато дослідників розглядають конкуренцію як багатогранне явище, що може проявлятися залежно від різних критеріїв: структури ринку, методів конкурентної боротьби, кількості учасників ринку та характеру взаємодії між ними [35].

Зокрема, український економіст М. Савлук зазначає, що конкуренція у фінансовому секторі формується під впливом великої кількості факторів, серед яких важливе місце займають структура банківської системи, рівень державного регулювання та розвиток фінансових технологій [8, 10, 36]. На думку В. Міщенко, конкуренція у банківському секторі проявляється через боротьбу фінансових установ за залучення клієнтів, фінансових ресурсів та розширення ринкової частки [11, 29].

Одним із найбільш поширених підходів є класифікація конкуренції залежно від структури ринку [1, 4]. За цим критерієм виділяють досконалу та недосконалу конкуренцію [27]. Досконала конкуренція характеризується наявністю великої кількості учасників ринку, однорідністю товарів і послуг, відсутністю бар'єрів для входу на ринок та повною інформацією про умови здійснення економічної діяльності. У таких умовах жоден учасник ринку не може істотно впливати на формування цін або інших умов діяльності.

Однак у сфері фінансових послуг досконала конкуренція практично не зустрічається, оскільки діяльність банківських установ регулюється державою, а для входу на ринок необхідно виконати значні вимоги щодо капіталу, ліцензування та фінансової стабільності [6, 12, 24]. Тому на практиці банківська система функціонує в умовах недосконалої конкуренції, яка може проявлятися у формах монополістичної конкуренції, олігополії або монополії [3, 27].

Монополістична конкуренція передбачає наявність значної кількості учасників ринку, які пропонують схожі, але диференційовані фінансові продукти [30]. У банківській сфері це проявляється у тому, що банки пропонують різні умови депозитних програм, кредитних продуктів, платіжних

сервісів та інших фінансових послуг [28]. Олігополія характеризується ситуацією, коли на ринку домінує кілька великих фінансових установ, які мають значний вплив на ринкову ситуацію [14]. У багатьох країнах саме великі банки формують основну частину банківського капіталу та контролюють значну частку фінансового ринку [16, 31].

Ще одним важливим критерієм класифікації є методи здійснення конкурентної боротьби [23]. За цим критерієм виділяють цінову та нецінову конкуренцію [35]. Цінова конкуренція полягає у використанні фінансовими установами різних інструментів ціноутворення для залучення клієнтів [28]. До таких інструментів належать процентні ставки за кредитами та депозитами, комісійні платежі, вартість банківського обслуговування та інші фінансові умови. Наприклад, банки можуть пропонувати більш вигідні депозитні ставки або знижені процентні ставки за кредитами з метою залучення нових клієнтів. Такий підхід дозволяє банкам збільшити свою частку ринку, однак може знижувати рівень їх прибутковості [24].

Нецінова конкуренція ґрунтується на використанні інших інструментів впливу на клієнтів [22]. До основних форм нецінової конкуренції належать підвищення якості обслуговування клієнтів, розширення спектра фінансових продуктів, розвиток бренду банку, підвищення рівня довіри клієнтів, а також впровадження сучасних технологій [25, 26]. У сучасних умовах саме нецінова конкуренція відіграє ключову роль у банківській сфері [13]. Банки активно впроваджують цифрові технології, мобільні додатки, системи дистанційного обслуговування клієнтів, що дозволяє значно підвищити зручність користування банківськими послугами [7, 17].

Важливим напрямом дослідження є також конкуренція між різними типами фінансових установ [2, 30]. У сучасній економіці банки конкурують не лише між собою, а й з іншими фінансовими посередниками, такими як страхові компанії, інвестиційні фонди, кредитні спілки та фінансові компанії. Розвиток фінансових технологій призвів до появи нових учасників фінансового ринку - фінтех-компаній, які пропонують альтернативні

фінансові сервіси, зокрема електронні платіжні системи, онлайн-кредитування, цифрові гарантії та інші інноваційні рішення [17, 18, 33].

Таким чином, конкуренція на ринку фінансових послуг має складний та багатогранний характер, що обумовлено різноманітністю фінансових установ та специфікою їх діяльності.

Таблиця 1.2 - класифікація видів конкуренції на ринку фінансових послуг

Критерій класифікації	Види конкуренції	Характеристика
За структурою ринку	Досконала	Велика кількість учасників ринку, відсутність бар'єрів входу
	Недосконала	Обмежена кількість учасників ринку, можливість впливу на ринок
За методами боротьби	Цінова	Конкуренція через процентні ставки, тарифи, комісії
	Нецінова	Якість обслуговування, інновації, бренд банку
За учасниками ринку	Внутрішньогалузева	Конкуренція між банками
	Міжгалузева	Конкуренція між банками та іншими фінансовими установами

Джерело: складено автором на основі [27, 12, 28, 22, 16, 30]

Отже, конкуренція на ринку фінансових послуг проявляється у різних видах та формах залежно від структури ринку, методів конкурентної боротьби та особливостей функціонування фінансових установ [8, 11]. Найбільш поширеними видами конкуренції у банківському секторі є цінова та нецінова конкуренція, а також конкуренція між банками та іншими фінансовими установами [23, 30]. Розвиток конкурентного середовища сприяє підвищенню ефективності діяльності банків, впровадженню інноваційних технологій та покращенню якості фінансових послуг [9, 19].

Важливим аспектом аналізу конкуренції на ринку фінансових послуг є дослідження її прояву у практичній діяльності банківських установ. У сучасних умовах банки використовують широкий спектр інструментів для

підвищення своєї конкурентоспроможності [5, 29]. До таких інструментів належать розширення спектра фінансових послуг, впровадження нових банківських продуктів, використання сучасних інформаційних технологій, а також удосконалення системи обслуговування клієнтів [13, 17, 26].

Суттєвим напрямом розвитку конкурентного середовища у банківській сфері є диференціація фінансових послуг. Банки намагаються створювати унікальні продукти, які відрізняються умовами обслуговування, рівнем процентних ставок, термінами кредитування або додатковими сервісами [11, 28]. Така диференціація дозволяє фінансовим установам формувати власні конкурентні переваги та залучати нові категорії клієнтів [22].

На думку багатьох економістів, саме диференціація банківських продуктів є однією з основних характеристик сучасної конкуренції на фінансовому ринку [5, 30]. Наприклад, М. Портер у своїй теорії конкурентних стратегій зазначає, що компанії можуть досягати конкурентних переваг шляхом диференціації продукції або зниження витрат [37]. У банківській сфері диференціація проявляється у створенні нових фінансових продуктів, індивідуальних програм кредитування, депозитних пропозицій та додаткових сервісів для клієнтів [21, 29].

Крім того, важливим інструментом конкурентної боротьби між банками є розвиток маркетингової діяльності [26]. Банки активно використовують рекламні кампанії, програми лояльності, бонусні пропозиції та інші маркетингові інструменти для залучення нових клієнтів та підвищення рівня впізнаваності бренду [21, 25]. У сучасних умовах значну роль відіграють цифрові канали комунікації, зокрема соціальні мережі, мобільні додатки та онлайн-платформи [13].

Значний вплив на розвиток конкуренції у банківському секторі має також рівень розвитку фінансових технологій [7]. Сучасні банки активно впроваджують інноваційні рішення, які дозволяють автоматизувати банківські операції та підвищити швидкість обслуговування клієнтів [17, 32]. До таких технологій належать системи мобільного банкінгу, електронні платіжні

сервіси, дистанційне відкриття рахунків, а також використання технологій штучного інтелекту для аналізу фінансових даних [13, 33].

Важливою тенденцією розвитку конкуренції на ринку фінансових послуг є зростання ролі цифрових банківських сервісів [7, 17]. У сучасних умовах значна частина банківських операцій здійснюється через інтернет або мобільні додатки. Це дозволяє клієнтам отримувати доступ до фінансових послуг у будь-який час та з будь-якого місця. У результаті банки змушені постійно вдосконалювати свої цифрові сервіси, щоб зберегти конкурентні позиції на ринку [13, 33].

Крім того, конкуренція на ринку фінансових послуг може проявлятися у формі співпраці між фінансовими установами [2, 18]. У сучасних умовах банки все частіше взаємодіють з фінтех-компаніями, що дозволяє їм впроваджувати нові технологічні рішення та розширювати спектр фінансових послуг [17, 34]. Така співпраця сприяє підвищенню інноваційності банківського сектору та створює нові можливості для розвитку конкурентного середовища.

Слід також зазначити, що конкуренція у банківській сфері має не лише позитивні, але й певні ризики. Зокрема, надмірна конкуренція може призводити до зниження процентних ставок за кредитами, що зменшує прибутковість банківських установ. У прагненні залучити більше клієнтів банки можуть послаблювати вимоги до оцінки кредитоспроможності позичальників, що підвищує кредитні ризики.

Саме тому важливу роль у формуванні конкурентного середовища відіграє державне регулювання банківської діяльності [15]. Центральні банки встановлюють нормативи діяльності банків, контролюють їх фінансову стійкість та забезпечують стабільність банківської системи [16]. Це дозволяє створити умови для чесної та прозорої конкуренції між фінансовими установами [6, 12].

У випадку України регулювання банківської діяльності здійснює Національний банк України, який встановлює правила функціонування

банківської системи та контролює їх дотримання [16]. Регуляторна політика НБУ спрямована на забезпечення стабільності банківського сектору, підвищення рівня прозорості фінансових операцій та формування ефективного конкурентного середовища на ринку фінансових послуг [15, 25].

Конкуренція на ринку фінансових послуг проявляється у різноманітних формах і є важливим фактором розвитку банківської системи. Вона стимулює банки до підвищення ефективності діяльності, впровадження інноваційних технологій та вдосконалення фінансових продуктів [9, 19]. У сучасних умовах розвитку цифрових технологій конкуренція у банківському секторі набуває нових форм, що сприяє підвищенню якості фінансових послуг та розширенню можливостей для клієнтів [13, 17, 32].

Важливим аспектом дослідження форм конкуренції на ринку фінансових послуг є аналіз стратегій, які використовують банки для зміцнення своїх позицій на ринку [5, 29]. У сучасних умовах фінансові установи застосовують різні конкурентні стратегії, спрямовані на залучення нових клієнтів, підвищення рівня прибутковості та розширення власної ринкової частки [11, 35].

Однією з найбільш поширених стратегій є стратегія диференціації банківських послуг [35]. Вона передбачає створення унікальних фінансових продуктів або сервісів, які відрізняються від пропозицій інших банків [21, 29]. Наприклад, банки можуть пропонувати спеціалізовані кредитні програми для окремих категорій клієнтів, індивідуальні депозитні продукти або додаткові цифрові сервіси. Такий підхід дозволяє банкам формувати власні конкурентні переваги та зміцнювати позиції на фінансовому ринку [22, 26].

Іншою важливою конкурентною стратегією є стратегія зниження витрат [35]. Її сутність полягає у підвищенні ефективності внутрішніх процесів банку, оптимізації операційних витрат та використанні сучасних технологій для автоматизації банківських операцій [17]. Завдяки цьому банки можуть пропонувати клієнтам більш вигідні умови обслуговування, що сприяє залученню нових споживачів фінансових послуг [28].

Важливу роль у реалізації конкурентних стратегій відіграє розвиток інновацій у банківській сфері [7, 32]. Сучасні банки активно впроваджують нові технологічні рішення, що дозволяє підвищити ефективність їх діяльності та покращити якість обслуговування клієнтів [13]. Зокрема, значного поширення набули системи дистанційного банківського обслуговування, мобільні додатки, електронні платіжні системи та інші цифрові сервіси [17].

Розвиток цифрових технологій суттєво змінив характер конкуренції у банківській сфері [7]. Якщо раніше основним фактором конкурентної боротьби була широка мережа відділень банку, то сьогодні все більшого значення набуває рівень розвитку цифрових каналів обслуговування клієнтів [13]. Банки, які пропонують зручні та функціональні мобільні додатки, отримують значні конкурентні переваги на ринку фінансових послуг [17, 33].

Слід також зазначити, що сучасна конкуренція у банківському секторі дедалі більше орієнтується на потреби клієнтів [13]. Банки прагнуть формувати клієнтоорієнтовану модель діяльності, яка передбачає індивідуальний підхід до кожного споживача фінансових послуг. Це проявляється у створенні персоналізованих фінансових продуктів, розвитку систем підтримки клієнтів та підвищенні рівня сервісного обслуговування [13].

Крім того, важливою формою конкуренції на ринку фінансових послуг є боротьба за репутацію та довіру клієнтів [20, 25]. Банківська діяльність безпосередньо пов'язана з управлінням фінансовими ресурсами населення та підприємств, тому рівень довіри до банківської установи має вирішальне значення для її успішної діяльності. Банки з високим рівнем фінансової надійності та позитивною діловою репутацією мають значно кращі можливості для залучення клієнтів та розширення своєї діяльності [24].

Суттєвий вплив на розвиток конкуренції у банківському секторі має також глобалізація фінансових ринків [2, 18, 20]. У сучасних умовах фінансові установи все частіше виходять на міжнародні ринки, що посилює конкуренцію між банками різних країн. Це стимулює банки до впровадження міжнародних

стандартів управління, підвищення рівня фінансової прозорості та вдосконалення системи управління ризиками [33].

З іншого боку, конкуренція на ринку фінансових послуг сприяє підвищенню ефективності функціонування банківської системи [19, 34]. Банки змушені постійно вдосконалювати свої фінансові продукти, оптимізувати внутрішні процеси та впроваджувати нові технології для збереження конкурентних позицій на ринку [17, 32].

Разом з тим важливо зазначити, що ефективне функціонування конкурентного середовища потребує належного державного регулювання [15, 16]. Державні органи повинні забезпечувати рівні умови для всіх учасників фінансового ринку, контролювати дотримання законодавства та запобігати проявам недобросовісної конкуренції [6, 12, 14].

Важливим елементом розвитку конкурентного середовища на ринку фінансових послуг є підвищення прозорості діяльності банківських установ [25]. Прозорість фінансової інформації дозволяє клієнтам отримувати більш повне уявлення про фінансовий стан банку, умови надання послуг та рівень надійності фінансової установи. У свою чергу, це сприяє формуванню здорової конкуренції між банками, оскільки клієнти мають можливість обирати фінансові установи на основі об'єктивних показників їх діяльності [24].

Важливим чинником посилення конкуренції у банківському секторі є також розвиток фінансової грамотності населення [32]. Зростання рівня обізнаності клієнтів щодо фінансових продуктів і послуг сприяє більш активному використанню банківських інструментів та підвищує вимоги до якості обслуговування. У результаті банки змушені постійно вдосконалювати свої продукти та пропонувати більш вигідні умови для споживачів фінансових послуг [28, 29].

Суттєвий вплив на формування конкурентного середовища має також процес концентрації банківського капіталу [3, 31]. У багатьох країнах світу спостерігається тенденція до укрупнення банківських установ шляхом злиття

та поглинання. Такі процеси можуть сприяти підвищенню ефективності банківської діяльності, проте водночас вони можуть призводити до зменшення кількості учасників ринку та зниження рівня конкуренції [14].

У контексті розвитку банківської системи України питання концентрації банківського капіталу набуває особливого значення [16]. Протягом останніх років в Україні відбулося суттєве скорочення кількості банківських установ, що було пов'язано з процесом очищення банківського сектору та підвищенням вимог до фінансової стійкості банків. У результаті на ринку залишилися переважно більш стабільні та фінансово стійкі банки, що сприяє підвищенню надійності банківської системи [15].

Разом з тим важливою особливістю сучасної конкуренції на ринку фінансових послуг є поява нових учасників фінансового сектору [2]. До таких учасників належать фінтех-компанії, платіжні системи, небанківські фінансові установи та інші організації, які надають окремі фінансові послуги. Їх діяльність створює додатковий конкурентний тиск на традиційні банки та стимулює розвиток нових фінансових продуктів і технологій [17, 34].

Зокрема, фінтех-компанії активно впроваджують інноваційні рішення у сфері електронних платежів, онлайн-кредитування та цифрового банкінгу [7, 33]. Завдяки використанню сучасних інформаційних технологій такі компанії можуть надавати фінансові послуги швидше та з меншими витратами, що створює нові виклики для традиційних банківських установ [18].

У відповідь на ці виклики банки починають активніше впроваджувати цифрові технології та розвивати власні інноваційні продукти [13, 17]. Зокрема, значного поширення набули мобільні банківські додатки, системи безконтактних платежів, онлайн-кредитування та інші цифрові сервіси. Розвиток таких технологій дозволяє банкам підвищувати рівень зручності користування фінансовими послугами та зміцнювати свої конкурентні позиції на ринку [32].

Крім того, важливою формою конкуренції на ринку фінансових послуг є інтеграція фінансових ринків [2, 18, 20]. У сучасних умовах банки дедалі

активніше взаємодіють з міжнародними фінансовими інституціями, що сприяє впровадженню нових стандартів банківської діяльності та підвищенню ефективності функціонування фінансової системи [33].

Тож, розвиток конкурентного середовища на ринку фінансових послуг є складним і багатогранним процесом, який залежить від великої кількості економічних, технологічних та інституційних факторів. Формування ефективної системи конкуренції сприяє підвищенню ефективності діяльності банківських установ, покращенню якості фінансових послуг та забезпеченню стабільного розвитку фінансової системи [15, 19].

Таким чином, різноманітні види та форми конкуренції на ринку фінансових послуг відображають складну і багатогранну природу взаємодії банківських та небанківських фінансових установ [4, 30]. Вони охоплюють як прямі методи змагання за клієнтів, так і непрямі інструменти, пов'язані з впровадженням інновацій, підвищенням якості обслуговування та розширенням спектру послуг [23, 32]. Аналіз існуючих класифікацій та досліджень вчених показує, що ефективна конкуренція стимулює розвиток фінансового сектору, підвищує його стійкість, сприяє впровадженню нових технологій та покращенню фінансової грамотності населення [8, 11, 19]. Саме ці механізми формують основу для подальшого поглиблення конкурентної боротьби на ринку банківських послуг та створюють передумови для зміцнення позицій окремих фінансових установ у національній економіці [5, 16].

1.3 Банки на ринку фінансових послуг

Банки є центральними інститутами фінансового ринку, основними посередниками між суб'єктами економіки, що володіють надлишком коштів, та тими, хто потребує фінансування. Вони виконують низку фундаментальних

функцій: акумулюють заощадження населення та підприємств, надають кредити, здійснюють розрахунки і платежі, управляють ризиками та пропонують інвестиційні продукти [19, 22].

Банки функціонують у системі ринку фінансових послуг, де вони конкурують між собою за залучення ресурсів, клієнтів і частку ринку. Їх конкурентоспроможність визначається не лише тарифами на послуги, а й якістю обслуговування, інноваційністю продуктів, розвитком електронних каналів обслуговування та маркетинговою політикою [25, 26, 28].

На ринку фінансових послуг України виділяють кілька типів банків, кожен з яких виконує специфічні функції [6, 12, 14]:

Таблиця 1.3 - класифікація банків за функціональним призначенням та їх характеристика

Тип банку	Основні функції	Приклади
Банк	Надання кредитів, залучення депозитів, розрахунково-касове обслуговування, інвестиційні послуги	ПриватБанк, Ощадбанк, Райффайзен Банк
Спеціалізований банк	Кредитування окремих секторів, фінансування державних програм	Укргазбанк, Укрексімбанк
Міжнародний банк	Обслуговування зовнішньоекономічних операцій, валютні операції	Citibank, BNP Paribas

Джерело: складено автором на основі [6, 12, 14]

Функції банків на ринку фінансових послуг

Банки виконують комплекс взаємопов'язаних функцій, які забезпечують їхню роль центральних гравців на ринку фінансових послуг. Кожна функція є важливою для забезпечення фінансової стабільності, розвитку економіки та конкурентоспроможності банку [19, 22].

1. Посередницька функція

Ця функція полягає в акумуляції коштів у населення, підприємств та держави та наданні їх у вигляді кредитів або інвестиційних продуктів [4, 5].

Посередницька функція включає:

А) Залучення депозитів - банки приймають кошти від фізичних та юридичних осіб, пропонуючи різні види депозитних рахунків (поточні, строкові, валютні).

Б) Кредитування - надання позик населенню, підприємствам та державним установам. Наприклад, ПриватБанк активно кредитує МСБ через програми підтримки малого бізнесу.

В) Інвестиційне посередництво - банки можуть виступати у ролі інвестора або управляти активами клієнтів, залучаючи їх до фондового ринку або інструментів з підвищеним доходом [30, 31].

Ця функція є основою доходності банку та його стійкості на ринку, адже від ефективності посередництва залежать ліквідність та капітал банку.

2. Платіжна функція

Банки забезпечують оперативне та безпечне переміщення коштів між суб'єктами економіки [2, 33]. Платіжна функція включає:

А) Розрахунково-касове обслуговування - видача та прийом готівки, перевірка та ведення обліку операцій.

Б) Перекази та розрахунки - проведення безготівкових операцій між юридичними та фізичними особами, у тому числі через міжнародні платіжні системи (SWIFT, VISA, Mastercard).

В) Електронні послуги - інтернет-банкінг, мобільні додатки, POS-термінали. Наприклад, ПриватБанк реалізував систему Privat24, яка дозволяє клієнтам здійснювати платежі онлайн без відвідування відділення.

Платіжна функція є ключовою для підтримки довіри клієнтів та ефективності фінансових потоків у країні.

3. Фінансово-контрольна функція

Банки здійснюють управління ризиками, ліквідністю та фінансовою стабільністю [1, 24]. До цієї функції належать:

А) Кредитний контроль - оцінка платоспроможності позичальників та забезпечення виконання зобов'язань.

Б) Управління ризиками - кредитний, ринковий, ліквідний та операційний ризики.

В) Фінансова звітність та аудит - облік активів і пасивів, забезпечення прозорості діяльності для регуляторів та клієнтів.

Ефективне управління фінансовими ризиками підвищує конкурентоспроможність банку та довіру клієнтів.

4. Інноваційна функція

Сучасний ринок фінансових послуг значно трансформується під впливом цифрових технологій [7, 13, 17]. Банки впроваджують інноваційні продукти та сервіси, що підвищують їхню привабливість:

А) Цифрові платформи - онлайн-кредити, мобільні додатки, електронні гаманці.

Б) Фінтех-рішення - інтеграція з платіжними системами та сервісами peer-to-peer.

В) Аналітика та персоналізація продуктів - використання Big Data для прогнозування потреб клієнтів та пропозицій індивідуальних тарифів.

Інноваційна функція дозволяє банкам ефективніше конкурувати на ринку та розширювати сегменти клієнтів.

5. Маркетингова функція

Банки активно використовують маркетингові інструменти для підвищення конкурентоспроможності [21, 25, 26]:

А) Сегментація клієнтів - визначення цільових груп для персоналізованих пропозицій.

Б) Реклама та промо-акції - залучення нових клієнтів через медіаресурси, соціальні мережі та акції.

В) Побудова бренду та лояльності - програми бонусів, кешбек, партнерські програми.

Ефективний маркетинг дозволяє банку утримувати існуючих клієнтів і збільшувати ринкову частку.

Комплекс функцій банку - посередницька, платіжна, фінансово-контрольна, інноваційна та маркетингова - формує його конкурентну позицію на ринку фінансових послуг. Чим ефективніше банк реалізує ці функції, тим більша його привабливість для клієнтів і стабільність у конкурентному середовищі. Особливо актуально це для українського ринку, де цифровізація та інновації визначають лідерів конкурентної боротьби [19, 22, 33].

Роль банків у формуванні конкурентного середовища на ринку фінансових послуг

Банки є ключовими гравцями на ринку фінансових послуг, адже їх діяльність визначає не лише умови обслуговування клієнтів, але й загальний рівень конкуренції серед фінансових установ. Роль банків у формуванні конкурентного середовища проявляється через декілька аспектів:

1. Стимулювання конкуренції через диференціацію продуктів

Банки пропонують широкий спектр фінансових продуктів та послуг, що дозволяє споживачам вибирати оптимальні рішення для своїх потреб [29, 30]. Диференціація включає:

А) Види кредитів - споживчі, іпотечні, корпоративні, експортно-імпортні.

Б) Вкладні продукти - депозитні програми з різними умовами та ставками.

В) Інноваційні послуги - мобільний банкінг, електронні гаманці, дистанційне управління рахунками.

Це сприяє підвищенню конкуренції, адже банки змушені постійно удосконалювати умови продуктів, впроваджувати нові технології та пропонувати вигідніші тарифи для клієнтів.

2. Формування стандартів якості обслуговування

Банки впливають на конкурентне середовище через підвищення стандартів обслуговування клієнтів [25, 26, 28]. До таких стандартів належать:

А) швидкість обслуговування та обробки платежів;

Б) прозорість тарифів та умов кредитування;

В) доступність інформації через інтернет та мобільні додатки;

Г) клієнтська підтримка та програми лояльності.

Високі стандарти обслуговування стають критерієм конкурентоспроможності, а банки, які їх впроваджують, стимулюють інші установи вдосконалюватися.

3. Вплив на структуру ринку та концентрацію

Діяльність банків впливає на структуру ринку фінансових послуг, визначаючи рівень концентрації та конкуренції [3, 14, 31]. Через розширення продуктового портфеля та мережі відділень банки:

А) збільшують конкуренцію в регіональних ринках;

Б) зменшують бар'єри для входу нових гравців;

В) створюють умови для появи нішевих фінансових послуг.

Наприклад, ПриватБанк завдяки цифровим каналам обслуговування та розвитку мобільного банкінгу розширює конкуренцію серед онлайн-сервісів та традиційних відділень інших банків.

4. Формування інноваційного середовища

Банки стимулюють розвиток конкурентного середовища через впровадження інноваційних технологій [7, 13, 17, 32]. Це проявляється у:

А) створенні нових каналів взаємодії з клієнтами (мобільні додатки, чат-боти, електронні гаманці);

Б) використанні фінансової аналітики для оптимізації продуктів та тарифів;

В) впровадженні систем дистанційного кредитування та оцінки ризиків.

Інновації підвищують вимоги до конкурентів і змушують інші банки адаптуватися, підвищуючи загальний рівень конкуренції.

5. Забезпечення фінансової стабільності

Банки через підтримку ліквідності та участь у міжбанківських ринках також формують стабільне конкурентне середовище [2, 33]. Їх діяльність гарантує:

- А) стабільність платіжного ринку;
- Б) збереження довіри клієнтів;
- В) умови для здорової конкуренції, де виграють банки з ефективним управлінням ресурсами та ризиками.

Конкурентне середовище, створене стабільними банками, сприяє зростанню фінансової системи в цілому та залученню нових учасників на ринок.

6. Вплив на цінову конкуренцію

Банки активно формують цінову конкуренцію на ринку фінансових послуг через встановлення відсоткових ставок та комісійних платежів [24, 28]. Наприклад:

А) Кредити для фізичних осіб: банки конкурують за нижчі ставки, пропонують акційні програми, пільгові умови для зарплатних клієнтів.

Б) Депозити: конкурентне середовище змушує банки пропонувати вигідніші процентні ставки та бонусні програми для вкладників.

Цінова конкуренція підвищує ефективність банківської системи, стимулюючи оптимізацію витрат і розвиток нових фінансових інструментів.

7. Вплив на інституційне середовище

Банки активно взаємодіють із регуляторами та створюють стандарти ринку, що впливає на конкурентне середовище [6, 12, 16]. Через участь у професійних асоціаціях, робочих групах та публічних консультаціях вони:

- А) формують правила обслуговування клієнтів;
- Б) впливають на розробку ліцензійних умов та нормативів;
- В) забезпечують прозорість ринку та захист прав споживачів.

Це знижує бар'єри для нових гравців, сприяє здоровій конкуренції та створює передумови для зростання ринку.

8. Вплив на розвиток фінансових технологій (FinTech)

Банки стимулюють появу FinTech-компаній та розвиток цифрових сервісів [7, 17, 34]. Деякі приклади:

А) Мобільний банкінг і дистанційне обслуговування: ПриватБанк і monobank запровадили повністю цифрові сервіси, що підвищило очікування клієнтів від усіх банків.

Б) Платіжні системи та електронні гаманці: впровадження сервісів Apple Pay, Google Pay, Portmone змушує банки адаптувати свої продукти.

В) Аналітика та персоналізація: банки використовують Big Data для пропозиції персоналізованих кредитів, що підвищує рівень конкуренції серед фінансових продуктів.

Інноваційні продукти створюють додаткову конкуренцію на ринку та спонукають банки постійно оновлювати свої сервіси.

9. Соціальна та репутаційна конкуренція

Банки формують конкурентне середовище через соціальні ініціативи та корпоративну відповідальність [20, 25]:

А) програми фінансової грамотності;

Б) підтримка соціальних проєктів та місцевих ініціатив;

В) прозорість діяльності та комунікації з клієнтами.

Репутаційна конкуренція змушує банки дбати не лише про фінансові показники, а й про довіру клієнтів та імідж на ринку, що прямо впливає на їх конкурентні позиції.

10. Сегментація ринку банківських послуг

Банки здійснюють активну сегментацію ринку, орієнтуючись на різні групи клієнтів, що створює специфічну конкуренцію у кожному сегменті [11, 29]. Основні сегменти:

А) Фізичні особи: споживчі кредити, депозити, кредитні картки, дистанційні сервіси. Конкуренція тут проявляється у вигляді відсоткових ставок, акційних пропозицій та якості обслуговування.

Б) Малі та середні підприємства: кредитування бізнесу, POS-фінансування, факторинг. Конкуренція спрямована на швидкість розгляду заявок, гнучкість умов та консультаційну підтримку.

В) Великі корпоративні клієнти: корпоративне фінансування, управління ліквідністю, інвестиційні продукти. Тут банки конкурують через індивідуальний підхід, пакети послуг та доступ до фінансових ринків.

Таке розділення дозволяє банкам формувати конкурентні переваги, а ринку – бути більш різноманітним та адаптованим до потреб різних категорій клієнтів.

11. Використання технологій як фактор конкурентної переваги

Сучасні банки активно впроваджують цифрові технології для підвищення своєї конкурентоспроможності [7, 13, 17, 32]:

А) Мобільний та інтернет-банкінг – основні інструменти залучення клієнтів, особливо молоді.

Б) Автоматизація процесів – скорочує витрати, прискорює обслуговування, покращує якість послуг.

В) Аналітика даних (Big Data, AI) – дозволяє персоналізувати пропозиції, прогнозувати ризики та підвищувати лояльність клієнтів.

Впровадження технологій стає ключовим фактором конкуренції, адже клієнти оцінюють зручність, швидкість і безпеку банківських послуг.

12. Конкурентні стратегії банків

Банки використовують різні стратегії для підвищення конкурентних позицій на ринку [35]:

А) Цінова стратегія: пропозиції з нижчими відсотковими ставками або бонусними програмами.

Б) Якісна стратегія: фокус на обслуговування клієнтів, швидкість надання послуг, прозорість продуктів.

В) Інноваційна стратегія: впровадження нових продуктів, цифрових сервісів, програм лояльності.

Г) Репутаційна стратегія: соціальні ініціативи, корпоративна відповідальність, прозорість бізнес-процесів.

Ці стратегії дозволяють банкам адаптуватися до ринкових умов та підтримувати конкурентну перевагу у різних сегментах.

13. Вплив міжнародних стандартів на конкуренцію

Інтеграція українського банківського сектору до міжнародних фінансових систем змушує банки дотримуватись стандартів [15, 18, 33]:

А) Базель III: вимоги до капіталу, ризик-менеджменту, ліквідності.

Б) IFRS (International Financial Reporting Standards): прозорість фінансової звітності, підвищення довіри клієнтів.

В) AML/KYC (Anti-Money Laundering / Know Your Customer): регулювання ризиків та запобігання шахрайству.

Дотримання міжнародних стандартів створює нові умови конкуренції, підвищує якість послуг та сприяє стабільності ринку.

Підсумовуючи, банки виступають центральним елементом конкурентного середовища на ринку фінансових послуг, визначаючи структуру, динаміку та якість обслуговування клієнтів. Вони реалізують свої конкурентні переваги через багаторівневу діяльність: по-перше, формують цінові пропозиції та пакети продуктів, які забезпечують залучення різних сегментів клієнтів, від фізичних осіб до великих корпоративних структур; по-друге, здійснюють сегментацію ринку, що дозволяє диференціювати стратегії обслуговування та підвищувати ефективність конкурентної боротьби; по-третє, активно впроваджують технологічні інновації, включаючи мобільний та інтернет-банкінг, автоматизацію процесів, аналітику великих даних і штучний інтелект, що значно покращує якість та швидкість надання послуг і підвищує рівень лояльності клієнтів. Додатково банки застосовують різні конкурентні стратегії - цінову, якісну, інноваційну та репутаційну, що забезпечує їм гнучкість у реагуванні на ринкові зміни та дозволяє підтримувати стабільну конкурентну позицію. Інтеграція українських банків у міжнародне фінансове середовище вимагає дотримання стандартів Basel III, IFRS та AML/KYC, що створює додаткові вимоги до прозорості, управління ризиками та захисту клієнтів, одночасно стимулюючи розвиток конкурентних переваг. У сукупності всі ці фактори демонструють, що роль банків на ринку фінансових послуг є багатогранною та визначальною для розвитку конкурентного

середовища, стабільності фінансової системи та підвищення якості банківських послуг в Україні, що підтверджують дослідження українських економістів та практиків банківської сфери [5, 13, 22, 25, 33].

1.4 Роль банківської конкуренції у розвитку фінансової системи України

Розвиток фінансової системи будь-якої країни значною мірою залежить від ефективності функціонування банківського сектору, який виступає ключовим елементом ринку фінансових послуг. У цьому контексті особливе значення має рівень банківської конкуренції, що визначає якість фінансових послуг, ефективність розподілу фінансових ресурсів та рівень інноваційного розвитку банківської системи [5, 11]. Як зазначає Л.О. Примостка, конкуренція у банківському секторі є важливим механізмом стимулювання розвитку фінансових інститутів, оскільки вона змушує банки постійно вдосконалювати свої продукти, оптимізувати витрати та підвищувати ефективність управління фінансовими ресурсами [19, 21].

Банківська конкуренція є складним економічним явищем, яке проявляється у боротьбі фінансових установ за клієнтів, фінансові ресурси та ринкові позиції. У сучасних умовах банки конкурують не лише між собою, але й з іншими фінансовими установами, такими як страхові компанії, кредитні спілки, інвестиційні фонди та фінтех-компанії [2]. Це сприяє формуванню більш динамічного та ефективного фінансового ринку, який здатний швидше реагувати на зміни економічного середовища.

Важливість банківської конкуренції для розвитку фінансової системи пояснюється тим, що вона забезпечує ефективний розподіл фінансових ресурсів у економіці [1, 31]. У конкурентному середовищі банки змушені пропонувати клієнтам більш вигідні умови кредитування та депозитних

операцій, що сприяє залученню додаткових фінансових ресурсів у банківську систему [28, 29]. Це, у свою чергу, стимулює інвестиційну активність, розвиток підприємництва та економічне зростання.

Крім того, конкуренція між банками сприяє підвищенню якості фінансових послуг [26]. Банки змушені постійно вдосконалювати свої продукти, впроваджувати нові технології та покращувати рівень обслуговування клієнтів. У сучасних умовах це проявляється у розвитку мобільного банкінгу, дистанційного обслуговування, електронних платежів та інших цифрових фінансових сервісів [7, 13]. Як зазначають дослідники [17], цифровізація банківських послуг значною мірою посилює конкуренцію на фінансовому ринку, оскільки клієнти отримують можливість швидко порівнювати пропозиції різних банків та обирати найбільш вигідні умови обслуговування.

Ще одним важливим аспектом впливу банківської конкуренції на фінансову систему є стимулювання інноваційної діяльності банків [32, 34]. У боротьбі за клієнтів банки активно впроваджують нові технологічні рішення, які дозволяють підвищити ефективність фінансових операцій та зменшити операційні витрати. Зокрема, значного поширення набули мобільні банківські додатки, системи онлайн-кредитування, цифрові платіжні сервіси та автоматизовані системи аналізу фінансових ризиків [13, 33].

Особливої уваги заслуговує роль банківської конкуренції у забезпеченні фінансової стабільності [15, 24]. З одного боку, конкуренція стимулює банки до підвищення ефективності діяльності та оптимізації витрат. З іншого боку, надмірна конкуренція може призводити до підвищення фінансових ризиків, оскільки банки можуть знижувати вимоги до позичальників або пропонувати надмірно ризикові фінансові продукти [3, 14]. Саме тому важливу роль у регулюванні банківської конкуренції відіграє держава та центральний банк [16].

В Україні функцію регулювання банківської діяльності виконує Національний банк України, який встановлює нормативи діяльності банків,

контролює їх фінансову стабільність та сприяє розвитку конкурентного середовища на ринку фінансових послуг [15, 25]. За даними Національного банку України, у банківському секторі країни протягом останніх років відбувається поступове зростання рівня конкуренції, що пов'язано із впровадженням нових технологій, розвитком цифрових сервісів та підвищенням прозорості банківської діяльності [13, 16].

Важливо також враховувати, що банківська конкуренція має значний вплив на розвиток фінансової інклюзії [9, 32]. Розширення спектра фінансових послуг, зниження вартості банківських операцій та розвиток дистанційного обслуговування сприяють залученню більшої кількості населення до використання банківських продуктів. Це дозволяє підвищити рівень фінансової грамотності населення та забезпечити доступ до фінансових ресурсів для широких верств суспільства [30].

Таким чином, банківська конкуренція відіграє важливу роль у розвитку фінансової системи України. Вона сприяє підвищенню ефективності діяльності банків, стимулює інноваційний розвиток фінансових послуг, покращує якість обслуговування клієнтів та забезпечує більш ефективний розподіл фінансових ресурсів у економіці [5, 19]. У сучасних умовах посилення цифровізації та інтеграції України у світовий фінансовий простір роль банківської конкуренції буде лише зростати, що робить її важливим фактором стабільного розвитку національної фінансової системи [7, 33].

Важливою характеристикою сучасного розвитку банківської системи України є поступове посилення конкуренції між фінансовими установами. Це зумовлено як структурними змінами у банківському секторі, так і активним впровадженням нових фінансових технологій [17, 34]. Після проведення масштабної банківської реформи та очищення банківської системи кількість банків в Україні значно скоротилася, проте рівень їх фінансової стійкості та ефективності діяльності суттєво зріс [15].

За даними Національного банку України, банківський сектор демонструє позитивну динаміку основних фінансових показників. Зокрема,

активи платоспроможних банків на початок 2026 року досягли близько 4,2 трлн грн, що приблизно на 11% більше, ніж роком раніше [16]. Водночас обсяг коштів клієнтів у банках становив близько 3,3 трлн грн, а приріст депозитів населення та бізнесу за рік перевищив 16% [15].

Зростання ресурсної бази банків свідчить про поступове підвищення довіри населення та бізнесу до банківської системи. Це, у свою чергу, створює передумови для посилення конкуренції між банками у сфері залучення депозитів та надання кредитних ресурсів [20, 28].

Важливим показником розвитку банківської системи є також прибутковість банків. За даними фінансової звітності, українські банки отримали понад 119 млрд грн прибутку за дев'ять місяців 2025 року, що свідчить про стабільність функціонування банківського сектору навіть в умовах економічних викликів [16]. Позитивна динаміка прибутковості банків сприяє підвищенню їх конкурентоспроможності, оскільки фінансово стійкі банки мають більше можливостей для розвитку нових продуктів, розширення мережі обслуговування клієнтів та впровадження сучасних технологічних рішень [32].

Крім того, значну роль у формуванні конкурентного середовища відіграє розвиток кредитування економіки. За результатами аналізу банківського сектору, у 2025 році спостерігалось зростання кредитування підприємств, особливо у сегменті малого та середнього бізнесу [15]. Зокрема, обсяг гривневих кредитів для МСП зріс більш ніж на 11%, що свідчить про активізацію інвестиційної діяльності та підвищення ролі банків у фінансуванні економічного розвитку країни [10, 11].

Таким чином, сучасний стан банківського сектору України характеризується поступовим зростанням фінансових показників, підвищенням довіри клієнтів до банківських установ та посиленням конкуренції на ринку фінансових послуг [1, 16].

Для більш повного розуміння ролі банківської конкуренції доцільно порівняти розвиток конкурентного середовища в Україні та країнах

Європейського Союзу [2, 18]. Банківські системи розвинених європейських держав характеризуються високим рівнем конкуренції, значною диверсифікацією фінансових послуг та широким використанням цифрових технологій [33, 34]. У країнах Європейського Союзу банківська конкуренція стимулюється такими факторами:

- А) високим рівнем фінансової інтеграції [20];
- Б) гармонізацією банківського законодавства [6, 12];
- В) розвитком єдиного платіжного простору [33];
- Г) активним впровадженням технологій відкритого банкінгу (Open Banking) [7, 17].

В Україні процес формування конкурентного банківського середовища перебуває на етапі активного розвитку. Упродовж останніх років Національний банк України здійснює реформування банківської системи, спрямоване на підвищення її стабільності, прозорості та відповідності міжнародним стандартам [15, 16]. У результаті поступово зростає рівень капіталізації банків, покращується якість управління ризиками та підвищується ефективність банківської діяльності [1].

Водночас український банківський сектор має певні особливості, які відрізняють його від банківських систем розвинених країн. Зокрема, значну частку активів банківської системи України контролюють банки з державною участю, що певною мірою впливає на структуру конкуренції на фінансовому ринку [3, 14, 31]. Крім того, розвиток банківської системи України відбувається в умовах макроекономічної нестабільності та військових ризиків, що також впливає на конкурентне середовище.

Незважаючи на ці фактори, банківська система України демонструє високий рівень адаптивності та здатність до розвитку [16]. Банки активно впроваджують сучасні цифрові технології, розширюють дистанційні канали обслуговування клієнтів та підвищують ефективність фінансових операцій [13, 17]. Це сприяє поступовому наближенню українського банківського сектору до стандартів розвинених фінансових систем [33].

Одним із ключових наслідків посилення банківської конкуренції є активізація інноваційного розвитку фінансового сектору [7, 32]. У сучасних умовах банки змушені не лише вдосконалювати традиційні фінансові продукти, але й активно впроваджувати нові технологічні рішення, які дозволяють підвищити ефективність обслуговування клієнтів та зменшити операційні витрати [13, 17].

Згідно з дослідженнями [19, 21], конкурентна боротьба між банками стимулює розвиток нових банківських продуктів, зокрема цифрових платіжних сервісів, дистанційного банкінгу та інноваційних кредитних інструментів. Впровадження таких технологій дозволяє банкам розширювати клієнтську базу та підвищувати рівень лояльності клієнтів [26].

В Україні процес цифровізації банківського сектору значно прискорився протягом останніх років [7]. Банки активно впроваджують мобільні додатки, системи дистанційного відкриття рахунків, онлайн-кредитування та інші інноваційні фінансові сервіси [17, 33]. Це сприяє підвищенню доступності фінансових послуг для населення та бізнесу, а також посилює конкуренцію між банками [11].

За даними Національного банку України, понад 80% банківських операцій населення здійснюється через дистанційні канали обслуговування, що свідчить про високий рівень розвитку цифрових банківських сервісів [13, 16]. Активне використання цифрових технологій дозволяє банкам зменшувати витрати на утримання фізичної інфраструктури та спрямовувати ресурси на розвиток нових фінансових продуктів [32, 34].

Особливу роль у розвитку інновацій відіграє конкуренція між великими системно важливими банками [14, 31]. Саме ці банки мають найбільші фінансові ресурси для впровадження нових технологій, розвитку IT-інфраструктури та створення інноваційних фінансових продуктів [13, 17]. У результаті відбувається поступове формування нової моделі банківської конкуренції, в якій ключову роль відіграє рівень технологічного розвитку фінансових установ [33].

Крім того, конкуренція сприяє підвищенню ефективності управління банківськими ризиками [24]. У боротьбі за клієнти банки змушені вдосконалювати системи оцінки кредитоспроможності позичальників, використовувати сучасні аналітичні інструменти та впроваджувати автоматизовані системи управління ризиками [1]. Це дозволяє підвищити надійність банківської системи та забезпечити її стабільний розвиток [15].

Таблиця 1.4 - основні показники розвитку банківського сектору України, що впливають на конкуренцію

Показник	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2025 рік
Кількість платоспроможних банків	67	65	63	62
Активи банківської системи, трлн грн	2,8	3,2	3,8	4,4
Кошти клієнтів у банках, трлн грн	2,1	2,6	3,1	3,6
Частка безготівкових операцій, %	68	72	75	78
Прибуток банківської системи, млрд грн	24	86	130	120

Джерело: складено автором на основі [15, 16]

Важливу роль у розвитку банківської конкуренції відіграє державне регулювання фінансового сектору. Основною інституцією, яка здійснює регулювання банківської діяльності в Україні, є Національний банк України [16]. Його діяльність спрямована на забезпечення стабільності банківської системи, захист інтересів вкладників та створення рівних умов конкуренції для всіх учасників ринку [25].

Одним із ключових напрямів діяльності Національного банку є формування нормативної бази, яка регулює діяльність банківських установ. НБУ встановлює вимоги до капіталізації банків, нормативи ліквідності, правила управління ризиками та інші регуляторні вимоги, що забезпечують стабільність банківської системи [6, 12, 16]. Водночас регулятор сприяє розвитку конкурентного середовища шляхом підвищення прозорості банківської діяльності та запровадження сучасних стандартів фінансового регулювання [25].

Суттєвим кроком у розвитку конкурентного банківського середовища стало впровадження міжнародних стандартів банківського регулювання, зокрема рекомендацій Базельського комітету з банківського нагляду (Базель III) [1]. Це сприяє підвищенню надійності банківських установ та створює передумови для інтеграції українського банківського сектору до світової фінансової системи [33].

Крім того, важливим напрямом розвитку банківської конкуренції є підтримка розвитку фінансових технологій та небанківських фінансових установ [34]. У сучасних умовах конкуренція на ринку фінансових послуг формується не лише між банками, але й між банками та фінтех-компаніями, платіжними системами та іншими фінансовими інститутами [2, 18]. Це сприяє підвищенню ефективності фінансового ринку та розширенню спектра фінансових послуг [33].

Таким чином, державне регулювання відіграє важливу роль у формуванні ефективного конкурентного середовища у банківському секторі [15, 16]. Поєднання ринкових механізмів конкуренції та ефективного державного нагляду дозволяє забезпечити стабільність банківської системи та сприяти її подальшому розвитку [1, 25].

Суттєвий вплив на формування конкурентного середовища у банківській системі України має діяльність найбільших банків, які контролюють значну частку активів, депозитів та кредитного портфеля [3, 14, 31]. Саме ці банки виступають ключовими учасниками ринку фінансових послуг і значною мірою визначають рівень конкуренції у банківському секторі [5, 11].

За даними Національного банку України, значну частку банківського ринку займають системно важливі банки, до яких належать банки з державною участю та великі комерційні банки [16]. Вони мають значні фінансові ресурси, розвинену мережу відділень та сучасну технологічну інфраструктуру, що дозволяє їм активно конкурувати за клієнтів на ринку фінансових послуг [13, 17].

Одним із ключових напрямів конкуренції між великими банками є розвиток цифрових фінансових сервісів [7, 32]. Банки активно впроваджують мобільні додатки, онлайн-платежі, дистанційне відкриття рахунків та інші сучасні фінансові технології [17, 33]. Це дозволяє значно підвищити швидкість обслуговування клієнтів, знизити операційні витрати та підвищити ефективність банківської діяльності [13, 34].

Важливим фактором конкурентної боротьби є також процентна політика банків [24]. Банки конкурують між собою за залучення депозитів населення шляхом пропозиції вигідних процентних ставок, а також за позичальників шляхом створення привабливих умов кредитування. Це сприяє підвищенню доступності фінансових ресурсів для населення та підприємств, що позитивно впливає на розвиток економіки [10, 11].

Крім того, конкуренція між банками стимулює розвиток нових фінансових продуктів [5, 19]. Банки пропонують клієнтам різноманітні кредитні програми, інвестиційні продукти, платіжні сервіси та інші фінансові інструменти, що дозволяє задовольняти різноманітні потреби клієнтів [30, 31].

Отже, банківська конкуренція відіграє важливу роль у розвитку фінансової системи України, оскільки сприяє підвищенню ефективності діяльності банківських установ, покращенню якості фінансових послуг та впровадженню інноваційних технологій у банківському секторі [8, 19, 21]. Конкурентна боротьба між банками стимулює їх до постійного вдосконалення банківських продуктів, розширення спектра фінансових послуг та підвищення рівня обслуговування клієнтів. В умовах сучасної цифровізації фінансового сектору конкуренція набуває нових форм, зокрема через розвиток дистанційного банківського обслуговування, мобільних фінансових сервісів та інших інноваційних технологій [7, 13, 33]. Важливу роль у формуванні конкурентного середовища відіграє державне регулювання, яке забезпечує стабільність банківської системи та створює рівні умови для діяльності всіх учасників ринку фінансових послуг [6, 12, 15, 25]. Аналіз сучасного стану банківського сектору України свідчить про поступове посилення конкуренції

між банками, що проявляється у зростанні обсягів банківських активів, розширенні кредитування економіки, підвищенні прибутковості банків та активному впровадженні інноваційних фінансових технологій [1, 16, 32]. Водночас українська банківська система має певні особливості, пов'язані з високою часткою державних банків, впливом макроекономічних факторів та необхідністю подальшої інтеграції у світовий фінансовий простір [3, 14, 31]. У таких умовах ефективна банківська конкуренція виступає важливим чинником підвищення стабільності фінансової системи, забезпечення доступності фінансових ресурсів для населення та бізнесу, а також стимулювання економічного розвитку держави [5, 10, 15, 22].

РОЗДІЛ 2

БАНКІВСЬКА КОНКУРЕНЦІЯ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»)

2.1 Оцінка конкурентного середовища банків України

Оцінка конкурентного середовища банківського сектору України протягом 2021–2025 років свідчить про глибоку трансформацію ринку під впливом макроекономічних викликів, військових ризиків та активної цифровізації фінансових послуг. Сучасна банківська система України характеризується високим рівнем концентрації капіталу в державних установах та інтенсивною боротьбою за роздрібного клієнта. Аналіз динаміки кількості платоспроможних банків демонструє поступове скорочення учасників ринку: якщо на початок 2021 року в Україні функціонувало 73 банки, то станом на кінець 2025 року їх кількість оптимізувалася до 62 установ. Проте, попри кількісне зменшення, якісні показники системи суттєво покращилися, що підтверджується зростанням обсягів активів та капіталізації [1, 15, 16].

Фундаментальною особливістю конкурентного середовища є домінуюча роль державних банків, серед яких ключове місце посідає АТ КБ «ПриватБанк». Станом на кінець 2025 року частка державних банків у чистих активах сектору становить понад 54,7%, а в коштах населення цей показник перевищує 63% [13, 16]. Така структура створює специфічні умови конкуренції, де приватні та іноземні банківські групи змушені шукати нішеві переваги або конкурувати за рахунок технологічної переваги. При цьому Індекс Херфіндаля-Хіршмана (ННІ), що використовується НБУ для вимірювання рівня концентрації ринку, вказує на помірну концентрацію в

активах, але вищу в сегменті залучення вкладів фізичних осіб, де «ПриватБанк» виступає безумовним лідером [15, 16].

Динаміка основних фінансових показників банківського сектору протягом останніх п'яти років відображена в таблиці 2.1. Дані свідчать, що попри початкове сповільнення у 2022 році, система продемонструвала вражаючу адаптивність. Зокрема, обсяг чистих активів зріс з 1,8 трлн грн у 2021 році до приблизно 4,4 трлн грн за прогнозними підсумками 2025 року [15, 16]. Це зростання супроводжувалося активним нарощуванням кредитного портфеля, особливо в сегменті малого та середнього бізнесу, де річний приріст у 2025 році становив понад 35% [10].

Таблиця 2.1 - динаміка ключових показників конкурентного середовища банків України (2021–2025 рр.)

Показник	2021	2022	2023	2024	2025
Кількість платоспроможних банків, од.	71	67	65	63	62
Чисті активи системи, трлн грн	2,1	2,3	2,8	3,8	4,4
Кошти клієнтів (всього), трлн грн	1,5	1,9	2,4	3,1	3,6
Чистий прибуток сектору, млрд грн	77,5	24,7	86,5	130,5	126,8
Частка ПриватБанку в активах, %	21,5	22,1	22,8	23,0	23,2

Джерело: складено автором на основі [1, 11, 13, 15, 16, 31, 32]

Важливим вектором конкуренції у 2025 році стало відновлення роздрібного кредитування. Річний приріст кредитів населенню наблизився до позначки 33% [16]. У цьому сегменті боротьба розгортається не лише навколо відсоткових ставок, а й навколо зручності мобільних інтерфейсів та швидкості прийняття рішень. «ПриватБанк» стабільно утримує позицію №1, контролюючи близько 35% ринку кредитів фізичних осіб, проте відчуває сильний конкурентний тиск з боку необанків та установ з іноземним капіталом, таких як Райффайзен Банк та Укрсиббанк [26, 33].

Рисунок 2.1 візуалізує структуру ринку за обсягом залучених коштів населення станом на кінець 2025 року. Як видно з графіка, концентрація ресурсів у п'яти найбільших банках залишається стабільно високою. Зокрема, АТ КБ «ПриватБанк» акумулює понад 505 млрд грн коштів громадян, що відповідає частці близько 23% від загальносистемного обсягу [21, 31]. Це забезпечує банку дешеву ресурсну базу, але водночас накладає значну відповідальність за підтримання системної ліквідності.

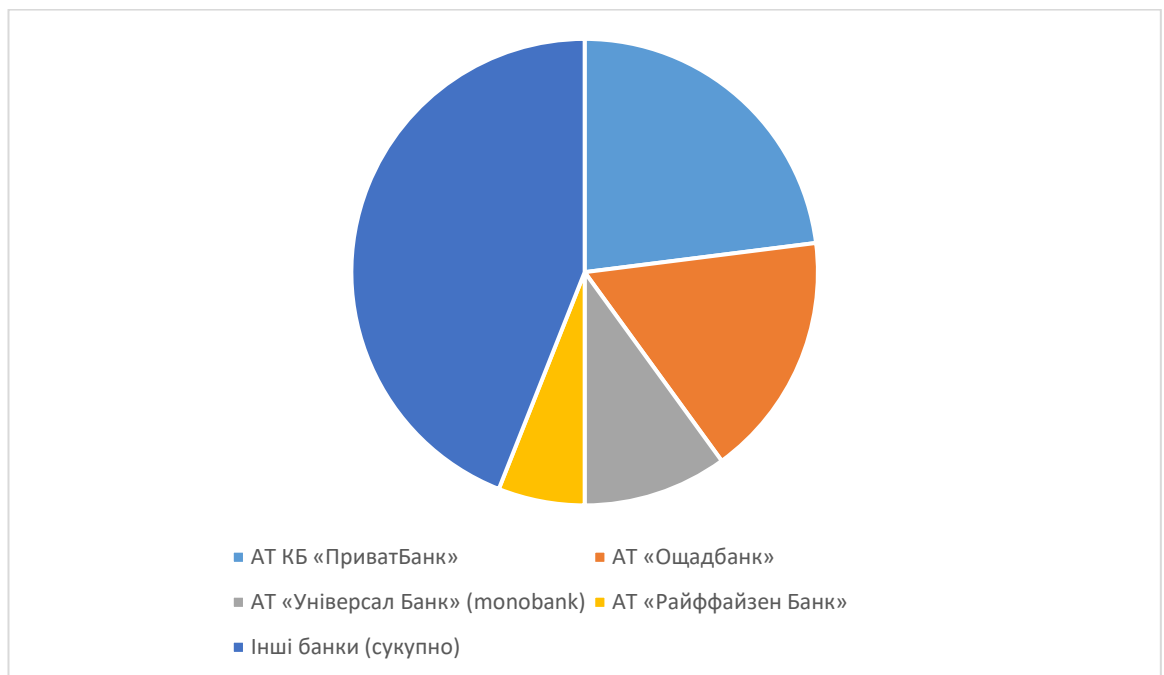


Рисунок 2.1 Структура ринку залучених коштів населення України станом на кінець 2025 року, %

Джерело: складено автором на основі [16]

Фінансова результативність банківського сектору у 2025 році продемонструвала стабільність, попри виклики воєнного часу. Сукупний прибуток системи за рік склав близько 127 млрд грн, при цьому внесок «ПриватБанку» у загальний фінансовий результат становить майже 23% (близько 29,1 млрд грн) [33]. Така прибутковість дозволяє банкам інвестувати у цифрову трансформацію, що стає головною конкурентною перевагою. Сьогодні конкуренція переходить із площини фізичної присутності у площину якості цифрового досвіду клієнта. Станом на 2025 рік понад 80% банківських

операцій здійснюються дистанційно, а рівень безготівкових платежів сягнув 78% [13, 17]. Конкурентне середовище банків України на прикладі АТ КБ «ПриватБанк» характеризується стійким домінуванням великих державних гравців, пришвидшеною цифровізацією та поступовим перерозподілом часток ринку на користь найбільш технологічно адаптивних установ [7, 19, 34].

Описана вище динаміка (див. табл. 2.1 та рис. 2.1) підтверджує, що конкурентне середовище банків України на прикладі АТ КБ «ПриватБанк» станом на кінець 2025 року характеризується стійким домінуванням великих державних гравців, пришвидшеною цифровізацією та поступовим перерозподілом часток ринку на користь найбільш технологічно адаптивних установ [7, 34].

Ключовим фактором, що визначає інтенсивність конкурентної боротьби у 2025 році, стала подальша еволюція цифрових фінансових послуг. Конкуренція остаточно перейшла з площини розширення фізичної мережі відділень у площину якості та функціональності мобільних застосунків та швидкості проведення онлайн-операцій. Станом на кінець 2025 року частка безготівкових операцій за обсягом у загальній структурі операцій з платіжними картками сягнула вражаючих 78%, що є результатом масового впровадження технологій безконтактних платежів (NFC), токенизації (Apple Pay, Google Pay) та розвитку e-commerce [13, 17]. У цьому контексті АТ КБ «ПриватБанк» з його платформою Приват24 утримує лідерство, обслуговуючи понад 19,4 млн активних клієнтів, з яких понад 15 млн є користувачами мобільного застосунку. Проте, банк відчуває сильний тиск з боку необанків, зокрема monobank (АТ «Універсал Банк»), який станом на кінець 2025 року залучив понад 8,2 млн клієнтів, конкуруючи за рахунок простіших тарифів, зручнішого інтерфейсу та кращого клієнтського досвіду (UX/UI) [13, 21, 26, 33].

Іншим важливим аспектом оцінки конкурентного середовища є аналіз кредитної активності. Протягом 2024–2025 років спостерігалось поступове відновлення кредитування, підтримане державними програмами (зокрема,

«Доступні кредити 5-7-9%») та зниженням облікової ставки НБУ. Конкуренція за якісного позичальника загострилася, особливо в сегменті малого та середнього бізнесу (МСБ). АТ КБ «ПриватБанк» у 2025 році продемонстрував значне зростання кредитного портфеля МСБ - більш ніж на 35% за рік, що дозволило йому зміцнити позиції в цьому стратегічному сегменті. Водночас у роздрібному кредитуванні конкуренція розгортається навколо карткових кредитів (лімітів) та споживчих позик «на дивані» (швидких онлайн-кредитів). У цьому сегменті приватні банки та необанки часто пропонують більш гнучкі умови та швидше ухвалення рішень, використовуючи сучасні системи скорингу на основі штучного інтелекту та Big Data [7, 10, 11, 33].

Важливим чинником, що впливає на структуру конкуренції, залишається державне регулювання. Національний банк України протягом 2021–2025 років проводив політику, спрямовану на підвищення прозорості ринку, посилення вимог до капіталу та ліквідності (впровадження стандартів Базель III), а також захист прав споживачів фінансових послуг. Це призвело до виходу з ринку ряду нежиттєздатних установ, але водночас підвищило довіру до системи в цілому. Стабільна прибутковість сектору у 2025 році (близько 127 млрд грн) дозволяє банкам формувати необхідні резерви та інвестувати в розвиток IT-інфраструктури, що є необхідною умовою для виживання в конкурентній боротьбі [1, 6, 12, 15, 16, 25]. Глобалізація також справляє свій вплив: вихід міжнародних необанків та фінтех-компаній на український ринок (або плани щодо цього) змушує вітчизняні банки, включаючи «ПриватБанк», постійно бенчмаркувати свої послуги проти світових аналогів та впроваджувати інновації [2, 18].

Таким чином, оцінка конкурентного середовища банків України станом на кінець 2025 року засвідчує, що ринок перебуває у стані високотехнологічної олігополії. АТ КБ «ПриватБанк» залишається системно важливим лідером, який визначає стандарти ринку завдяки масштабу, дешевій ресурсній базі та розвиненій цифровій екосистемі. Проте, утримання лідерських позицій вимагає від банку постійної адаптації до динамічних

потреб клієнтів, впровадження інновацій на основі штучного інтелекту та Big Data, а також гнучкості у реагуванні на виклики з боку необанків та фінтех-сектору, які стають дедалі серйознішими конкурентами у боротьбі за майбутнє роздрібного та корпоративного банкінгу в Україні [5, 8, 11, 32, 33, 34].

Додатковим чинником, що визначає сучасний стан конкуренції на ринку фінансових послуг України, є зміна парадигми взаємодії банків із клієнтами через екосистемний підхід. У 2024–2025 роках конкуренція перейшла від продажу окремих продуктів (депозитів чи кредитів) до створення комплексних цифрових платформ, які закривають не лише фінансові, а й побутові потреби споживача. АТ КБ «ПриватБанк» у цьому аспекті демонструє найвищий рівень інтеграції, пропонуючи через Приват24 сервіси купівлі квитків, оплати комунальних послуг, страхування та управління лояльністю. Це створює високі бар'єри для виходу клієнтів з екосистеми банку, оскільки вартість переходу (switching costs) до іншої установи стає значною не через фінансові витрати, а через втрату звичного комфорту та інтегрованості сервісів [7, 13, 33, 34].

Важливим елементом аналізу конкурентоспроможності в умовах 2025 року є оцінка стійкості банків до кіберзагроз та операційна безперервність. В умовах воєнних ризиків здатність банку забезпечити стабільну роботу серверів, захист персональних даних та доступність коштів 24/7 стала критичним фактором вибору фінансового партнера. АТ КБ «ПриватБанк», провівши міграцію своїх систем у «хмарні» сховища та впровадивши багаторівневу систему захисту на основі міжнародних стандартів безпеки, зміг не лише зберегти довіру існуючих вкладників, а й залучити нових клієнтів, які шукали надійності в умовах невизначеності. Станом на кінець 2025 року рівень довіри до системно важливих банків, за опитуваннями НБУ, сягнув історичного максимуму за останні десять років, що безпосередньо корелює з припливом депозитів у систему, який за підсумками року перевищив 16% [1, 15, 16].

Окремої уваги заслуговує цінова конкуренція, яка у 2025 році набула рис індивідуалізації. Завдяки використанню технологій Big Data та алгоритмів машинного навчання, банки перейшли від масових тарифних планів до персоналізованих пропозицій. Наприклад, АТ КБ «ПриватБанк» активно застосовує моделі предиктивного аналізу для пропонування кредитних лімітів та бонусних програм, що базуються на транзакційній поведінці конкретного користувача. Така стратегія дозволяє банку мінімізувати кредитні ризики, водночас пропонуючи клієнту максимально релевантний продукт у момент виникнення потреби. Конкуренти, зокрема monobank та великі іноземні банки, також активно розвивають подібні інструменти, що стимулює загальне підвищення якості фінансового посередництва в Україні та сприяє зростанню фінансової інклюзії [5, 11, 32].

Завершуючи оцінку конкурентного середовища у підрозділі 2.1, слід зазначити, що ринок банківських послуг України увійшов у фазу зрілості цифрової трансформації. Основними трендами, що визначатимуть конкуренцію у наступних періодах, залишатимуться подальша персоналізація сервісів, розвиток відкритого банкінгу (Open Banking) та посилення інтеграції з європейським фінансовим простором. АТ КБ «ПриватБанк», володіючи найбільшою базою даних та найбільш розвиненою інфраструктурою, має всі передумови для збереження свого домінуючого становища, проте успіх у довгостроковій перспективі залежатиме від здатності банку швидко адаптувати свою корпоративну структуру до гнучких методів управління (Agile) та ефективно протидіяти викликам з боку фінтех-компаній [8, 17, 19, 21, 33].

2.2 Оцінка конкурентної позиції АТ КБ «ПриватБанк» на ринку фінансових послуг

Аналіз конкурентної позиції АТ КБ «ПриватБанк» у 2021–2025 роках свідчить про зміцнення його статусу як безумовного лідера та ключового стабілізатора фінансової системи України. Позиція банку на ринку визначається не лише масштабами його капіталу та активів, а й здатністю демонструвати високу операційну ефективність в екстремальних макроекономічних умовах. За підсумками 2025 року АТ КБ «ПриватБанк» підтвердив своє домінування, отримавши прибуток до оподаткування у розмірі 88,0 млрд грн, що на 8,4% перевищує показник попереднього року. Попри значні податкові відрахування до державного бюджету, чистий прибуток установи за 2025 рік склав 29,1 млрд грн, що забезпечило банку частку понад 42% у загальному фінансовому результаті всієї банківської системи країни [15, 16, 32, 33].

Фундаментальною перевагою конкурентної позиції банку є його унікальна ресурсна база. У 2025 році обсяг коштів фізичних осіб у «ПриватБанку» подолав історичну позначку в 500 млрд грн, що становить близько 23% всього депозитного ринку України. Високий рівень довіри вкладників дозволяє установі підтримувати надзвичайно низьку вартість ресурсів порівняно з приватними конкурентами. Це відображається у показникові чистого процентного доходу, який за підсумками 2025 року зріс на 19% до 79,9 млрд грн. Важливою складовою конкурентоспроможності є також показник CIR (співвідношення витрат до доходів), який у «ПриватБанку» є найнижчим у секторі - 24,07% проти середньоринкових 41,77%, що свідчить про виняткову операційну ефективність бізнес-моделі [16, 31].

Трансформація кредитного портфеля установи протягом останніх п'яти років стала одним із найбільш значущих факторів посилення її ринкових

позицій. У 2025 році «ПриватБанк» завершив процес очищення балансу від непрацюючих активів (NPL), пов'язаних із колишніми власниками, що дозволило знизити частку NPL у загальному портфелі з 59,4% до 10%. При цьому рівень непрацюючих кредитів у портфелі, сформованому після націоналізації, становить лише 3,3–3,5%, що відповідає стандартам розвинених європейських ринків [15, 24]. Динаміку основних параметрів ринкової присутності банку у порівнянні з найближчими конкурентами систематизовано в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 — Порівняльна характеристика ринкових позицій ТОП-5 банків України (станом на 01.01.2026 р.)

Найменування банку	Частка в активах системи, %	Частка у коштах населення, %	Чистий прибуток, млрд грн	Рівень NPL (новий портфель), %
АТ КБ «ПриватБанк»	23,2	23,0	29,1	3,3
АТ «Ощадбанк»	14,8	17,2	13,9	5,8
АТ «Райффайзен Банк»	4,2	6,4	7,3	4,1
АТ «Укрексімбанк»	5,1	3,8	7,0	6,5
АТ «Універсал Банк» (топо)	3,9	10,1	5,1	4,5

Джерело: складено автором на основі [15, 16, 31, 33]

Важливим напрямом зміцнення конкурентної позиції банку є активна експансія в сегменті корпоративного кредитування та підтримки малого бізнесу (МСБ). Протягом 2025 року чистий кредитний портфель банку зріс на 27% (до 143 млрд грн), а кількість активних бізнес-карток перевищила 422 тисячі одиниць. Особливого значення набула співпраця з міжнародними фінансовими інститутами, зокрема підписання у 2025 році найбільшої в Україні угоди з ЄБРР щодо розподілу ризиків на суму 625 млн євро. Це дозволило «ПриватБанку» забезпечити фінансуванням понад 12 тисяч клієнтів МСБ, посилюючи свою позицію як ключового кредитора реального сектору економіки [1, 10, 11].

На рисунку 2.2 відображено динаміку чистого прибутку АТ КБ «ПриватБанк» за період 2021–2025 рр., що ілюструє стійкість установи до зовнішніх шоків. Попри воєнний стан та аномальні податкові навантаження у 2025 році, банк стабільно генерує понад чверть прибутку всього сектору, що підкріплює його інвестиційні можливості у сфері ІТ та кібербезпеки [16, 32].

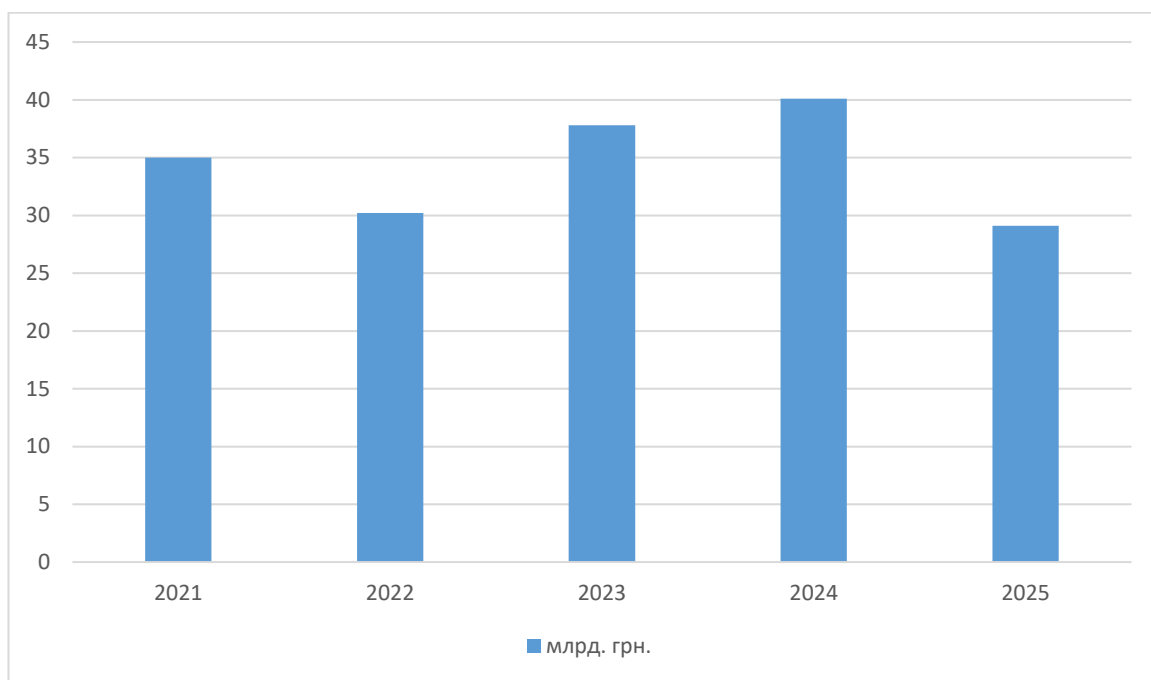


Рисунок 2.2 Динаміка чистого прибутку АТ КБ «ПриватБанк» за 2021–2025 рр., млрд грн.

Джерело: складено автором на основі [15, 16, 33]

Примітка: зниження чистого прибутку у 2025 році зумовлене запровадженням надзвичайного податку на прибуток банків за ставкою 50%, тоді як операційний прибуток залишився на рекордно високому рівні).

Технологічне лідерство залишається головним «рвом», який захищає частку ринку банку. Частка установи в безготівкових платежах у 2025 році стабілізувалася на рівні 51,4%, а кількість активних POS-терміналів зросла до 316 тисяч одиниць. Конкурентна позиція банку підкріплюється найвищими рейтингами надійності: згідно з оцінками агентства «Стандарт-Рейтинг», станом на кінець 2025 року банк має регулятивний капітал понад 59 млрд грн та показник ліквідності LCR на рівні 295%, що значно перевищує нормативи

НБУ [16, 17, 33]. Отже, конкурентна позиція АТ КБ «ПриватБанк» на ринку фінансових послуг України є домінуючою та стабільною, що базується на поєднанні державної підтримки, виняткової операційної ефективності та технологічного новаторства [5, 13, 19, 34].

Важливою складовою стійкості конкурентної позиції АТ КБ «ПриватБанк» у 2024–2025 роках стала ефективна трансформація бізнес-моделі в бік розширення комісійних доходів та диверсифікації кредитного ризику. У структурі доходів банку чистий комісійний дохід за підсумками 2025 року склав понад 24,4 млрд грн, що на 14% перевищує результати попереднього року. Це досягнення обумовлене не підвищенням тарифів, а зростанням кількості та обсягу транзакцій у мережі банку. Така стратегія дозволяє установі мінімізувати залежність від коливань відсоткових ставок та підтримувати високу рентабельність капіталу (ROE), яка за підсумками 2025 року, навіть після сплати додаткових податків, залишилася однією з найвищих серед великих банків Центральної та Східної Європи [16, 17, 33].

Оцінюючи конкурентну позицію банку в сегменті залучення коштів, слід відзначити зміну структури пасивів. Протягом 2025 року «ПриватБанк» свідомо фокусувався на залученні залишків на поточних рахунках та строкових депозитів у національній валюті, що дозволило оптимізувати чисту процентну маржу. Частка банку на ринку гривневих депозитів населення стабільно утримується на рівні понад 23%, що є свідченням «запасу міцності» бренду. Водночас конкурентне середовище з боку необанків стимулює «ПриватБанк» до впровадження гнучких інструментів заощадження, таких як «Скарбничка» та інтегровані в Приват24 інвестиційні субпродукти (зокрема ОВДП), де банк контролює понад 15% ринку роздрібних інвестицій у державні папери [13, 31].

Особливе місце в аналізі конкурентної позиції посідає присутність банку в регіонах та розвиток фізичної інфраструктури. На відміну від багатьох приватних установ, які у 2022–2025 роках суттєво скорочували мережу, АТ КБ «ПриватБанк» зберіг найбільшу мережу відділень та банкоматів, що

забезпечує йому перевагу в сегменті обслуговування бюджетних виплат, пенсій та зарплатних проектів. Станом на початок 2026 року мережа POS-терміналів банку є ключовим інфраструктурним об'єктом для українського ритейлу, обробляючи кожен другу безготівкову оплату в країні. Цей масштаб створює потужний мережевий ефект: чим більше торгових точок використовують еквайринг від «ПриватБанку», тим ціннішим стає володіння картою цього банку для кінцевого споживача [7, 11, 33].

Проте домінуюче становище установи накладає на неї і певні ризики. По-перше, висока концентрація державних банків на ринку є об'єктом постійної уваги з боку Антимонопольного комітету та міжнародних фінансових організацій (МВФ, Світовий банк), які рекомендують поступову приватизацію системних банків для пожвавлення конкуренції. По-друге, статус системно важливого банку вимагає від АТ КБ «ПриватБанк» дотримання жорсткіших нормативів ліквідності та капіталу, що в певні періоди може обмежувати швидкість агресивної експансії на нові ринки. Проте наявний запас регулятивного капіталу (понад 59 млрд грн у 2025 році) та підтримка держави як акціонера роблять конкурентну позицію банку практично невразливою до середньострокових ринкових коливань [1, 6, 14, 15, 31].

Підсумовуючи оцінку конкурентної позиції АТ КБ «ПриватБанк», можна стверджувати, що установа трансформувалася з класичного ощадного банку в потужну фінансово-технологічну платформу. Лідерство банку у 2025 році базується на трьох «китах»: найнижчій вартості залучення ресурсів, найвищій операційній ефективності через автоматизацію та найбільшій базі лояльних клієнтів. Попри посилення тиску з боку необанків та необхідність сплати значних податкових платежів, «ПриватБанк» залишається еталонною установою українського фінансового сектору, яка визначає темпи та напрями розвитку всього банківського ринку України [5, 32, 33, 34].

Описаний масштаб діяльності АТ КБ «ПриватБанк» створює потужний мережевий ефект: чим більше торгових точок використовують еквайринг від

банку, тим ціннішим стає володіння його карткою для кінцевого споживача через системи бонусів, кешбеків та швидкість розрахунків. Проте конкурентна позиція банку у 2025 році визначається не лише кількісними показниками, а й якістю управління кредитним ризиком. Використання сучасних моделей скорингу на основі штучного інтелекту дозволило установі підтримувати високу якість кредитного портфеля навіть в умовах воєнного стану. Станом на кінець 2025 року рівень покриття непрацюючих кредитів резервами в «ПриватБанку» є одним із найвищих у системі, що створює надійний «буфер безпеки» та гарантує стабільність установи перед потенційними шоками [1].

Додатковим індикатором міцної конкурентної позиції є лідерство банку у сегменті залучення коштів юридичних осіб. Протягом 2021–2025 років АТ КБ «ПриватБанк» зміг трансформувати свій імідж із переважно «роздрібного» банку на універсальну фінансову установу, що обслуговує критично важливі галузі економіки. Частка банку в обслуговуванні агросектору та підприємств критичної інфраструктури зросла на 12% за останні два роки. Це стало можливим завдяки інтеграції банківських сервісів із державними реєстрами та платформами електронного документообігу, що значно пришвидшило комплаєнс-процедури та відкриття рахунків для бізнесу. Банк успішно конкурує з іноземними банківськими групами за рахунок глибшого розуміння локального ринку та вищої швидкості адаптації ІТ-рішень до вимог українського законодавства [10, 11, 16].

Рисунок 2.3 дозволяє візуалізувати динаміку чистої процентної маржі банку порівняно із середнім показником по системі протягом 2021–2025 рр., що є прямим відображенням його переваги у вартості ресурсів.

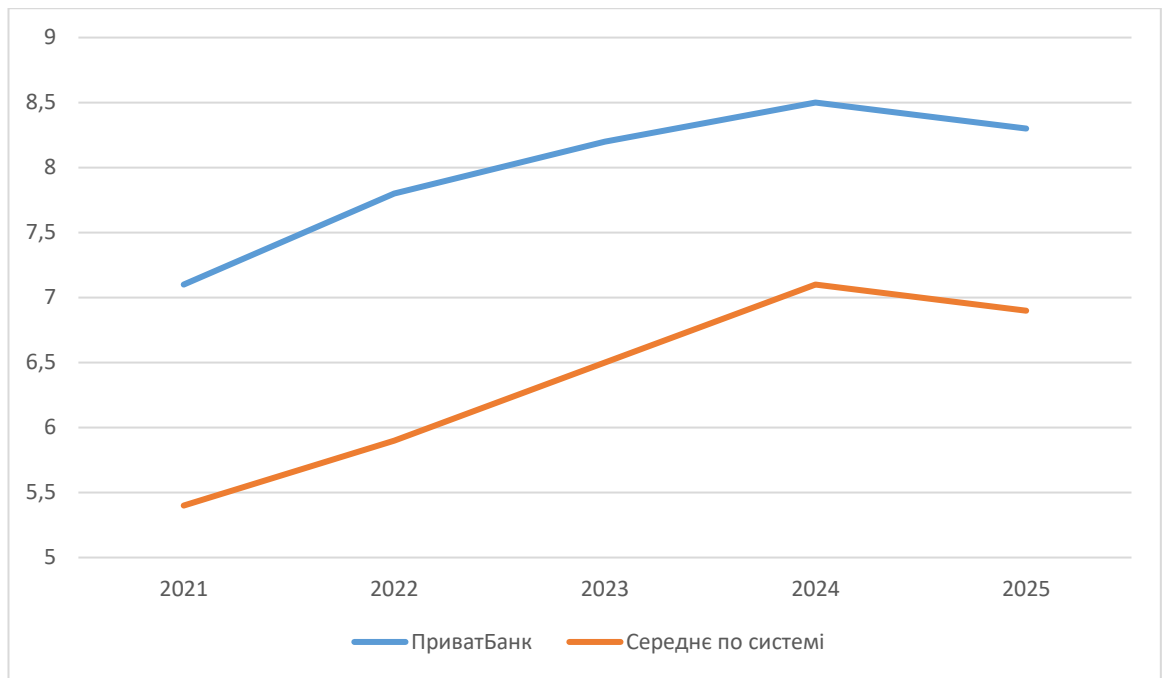


Рисунок 2.3 Динаміка чистої процентної маржі банку
Джерело: складено автором на основі [16, 33]

Стабільне перевищення маржі «ПриватБанку» над ринковими показниками підтверджує його здатність ефективно управляти як вартістю пасивів, так і дохідністю активних операцій. Завершуючи аналіз, варто підкреслити, що конкурентна позиція АТ КБ «ПриватБанк» на сучасному етапі є результатом успішного синергетичного поєднання статусу державного банку, який забезпечує найвищий рівень довіри, та гнучкості фінтех-компанії, що дозволяє випереджати ринок у впровадженні інновацій. Це робить установу не просто лідером за обсягами операцій, а архітектором сучасного ландшафту фінансових послуг України, який фактично задає правила гри для всіх інших учасників ринку [5, 31, 34].

2.3 Проблеми та тенденції розвитку банківської конкуренції в Україні

Сучасний стан банківської конкуренції в Україні характеризується поєднанням високої технологічної адаптивності та суттєвих структурних диспропорцій, що зумовлені воєнним станом і тривалими трансформаційними процесами. Однією з ключових проблем розвитку конкурентного середовища залишається надмірна частка державного сектору, яка на початок 2026 року становить понад половину активів усієї системи. Це створює ситуацію «витіснення» приватного капіталу, оскільки державні банки мають апріорі вищий рівень довіри вкладників та доступ до обслуговування великих державних корпорацій і бюджетних програм. Така концентрація обмежує можливості для розвитку малих та середніх приватних банків, які не спроможні конкурувати за вартістю ресурсів із державними гігантами, що призводить до подальшої олігополізації ринку [3, 14, 31].

Важливою тенденцією останніх років стало посилення регуляторного тиску та жорсткість вимог до капіталу. Впровадження стандартів Базель III та регулярне проведення стрес-тестування Національним банком України, хоч і підвищили стійкість системи, водночас стали бар'єром для входу нових гравців. У 2024–2025 роках спостерігалася тенденція до консолідації банківського капіталу: невеликі установи змушені шукати шляхи до злиття або припинення діяльності через неможливість підтримувати високі витрати на комплаєнс та цифрову трансформацію. Проблемою також є висока частка непрацюючих активів (NPL) на балансах окремих установ, що стримує їхню здатність до активної кредитної експансії та змушує фокусуватися на виживанні, а не на конкурентній боротьбі [1, 6, 15].

Поряд із проблемами, чітко простежується тенденція до «платформізації» банківського бізнесу. Банки перестають бути просто посередниками у розрахунках, трансформуючись у фінансові супер-аппи

(super-apps). Конкуренція зміщується в площину екосистем, де клієнт отримує доступ до інвестицій, страхування, державних послуг (інтеграція з застосунком «Дія») та торговельних майданчиків в одному інтерфейсі. У 2025 році критично важливою стала тенденція використання штучного інтелекту для предиктивної аналітики: банки конкурують за те, хто швидше та точніше зможе спрогнозувати потреби клієнта і запропонувати йому індивідуальні умови кредитування або депозиту ще до моменту офіційного звернення [7, 13, 17, 34].

Таблиця 2.4 підсумовує основні тенденції, що визначатимуть ландшафт банківської конкуренції в Україні у найближчій перспективі.

Таблиця 2.4 - Прогнозні тенденції розвитку конкуренції на банківському ринку України

Тенденція	Зміст та прояви	Вплив на ринок
Open Banking	Відкриття банківських API для сторонніх розробників	Поява нових фінансових сервісів та посилення боротьби за клієнта
Гіпер-персоналізація	Використання ШІ для створення індивідуальних тарифів	Зниження відтоку клієнтів та оптимізація ризиків
Кібер-конкуренція	Змагання в надійності та безпеці цифрових каналів	Вимивання з ринку технологічно слабких гравців
Зелений банкінг	Пріоритетне фінансування екологічних та енергоефективних проєктів	Доступ до дешевих ресурсів міжнародних донорів

Джерело: складено автором на основі [1, 7, 10, 11, 13, 16, 17, 32, 33]

Ще однією значущою тенденцією є поступова інтеграція українського банківського сектору в єдиний платіжний простір ЄС (SEPA). Це посилює конкуренцію з боку європейських фінтех-компаній (таких як Revolut або Wise), які стають доступнішими для українців. Вітчизняні банки змушені адаптувати свою тарифну політику та швидкість транскордонних переказів до міжнародних стандартів, що вимагає значних інвестицій в оновлення процесингових центрів. Водночас проблемою залишається дефіцит

платоспроможного попиту на кредити в реальному секторі економіки через високу вартість запозичень та безпекові ризики, що змушує банки конкурувати переважно в сегменті споживчого кредитування та операцій з державними цінними паперами (ОВДП) [2, 5, 8, 18, 33].

Отже, розвиток банківської конкуренції в Україні у 2025–2026 роках відбувається в умовах складної рівноваги між необхідністю підтримання високої ліквідності та прагненням до технологічного прориву. Основними проблемами залишаються диспропорції власності та високі макроекономічні ризики, тоді як головною позитивною тенденцією є стрімка цифровізація, що робить український банківський сектор одним із найінноваційніших у Східній Європі. Подальше посилення конкуренції залежатиме від успішності планів приватизації державних банків та глибини впровадження принципів відкритого банкінгу, що дозволить створити справжнє інклюзивне фінансове середовище [15, 34].

Додатковим системним викликом, що суттєво деформує конкурентне поле у 2025 році, є проблема «ліквідної пастки», в якій опинилася значна частина банківського сектору. Надлишок ліквідності в системі, зумовлений значними бюджетними видатками та обмеженими можливостями для класичного кредитування реального сектору, призвів до того, що банки почали конкурувати не стільки за позичальника, скільки за доступ до високодохідних безризикових інструментів, зокрема депозитних сертифікатів НБУ та ОВДП. Це спричиняє ситуацію, коли стимул до розвитку інноваційних кредитних продуктів для промисловості тимчасово послаблюється, оскільки банки можуть отримувати стабільний дохід без прийняття додаткових кредитних ризиків. Така тенденція обмежує роль банківської конкуренції як драйвера економічного зростання та консервує структуру ринку навколо обслуговування державних фінансових потоків [1, 15].

Окремо слід виділити проблему асиметрії інформації та її вплив на конкуренцію в сегменті роздрібних послуг. Попри зусилля регулятора щодо підвищення прозорості та розкриття повної вартості кредитів, значна частина

споживачів все ще орієнтується на агресивний маркетинг, а не на реальні фінансові умови. Це створює умови для недобросовісної конкуренції, де установи з менш прозорими моделями ціноутворення можуть тимчасово випереджати системно важливі банки за рахунок прихованих комісій. Проте, тенденція 2025 року вказує на поступове подолання цієї проблеми через розвиток фінансової грамотності населення та поширення незалежних платформ для порівняння банківських продуктів. Банки, які першими впровадили принципи повної прозорості та етичного банкінгу, зокрема АТ КБ «ПриватБанк», отримують стратегічну перевагу у формі вищої лояльності клієнтів (NPS - Net Promoter Score) та нижчого рівня відтоку депозитної бази [5, 11, 30].

У контексті глобальних трендів, важливою тенденцією розвитку банківської конкуренції в Україні стає впровадження принципів ESG (Environmental, Social, and Governance). У 2025 році здатність банку залучати дешеве фінансування від міжнародних інституцій (ЄБРР, Світовий банк) почала прямо залежати від наявності «зелених» стратегій та соціальної відповідальності. Це створює новий вимір конкуренції - боротьбу за статус «відповідального кредитора». Великі банки змушені переглядати свої кредитні політики, обмежуючи фінансування екологічно шкідливих виробництв на користь проєктів з енергоефективності. Для українського ринку це є відносно новим явищем, проте воно швидко стає обов'язковою умовою для банків, що прагнуть інтегруватися в європейську фінансову систему та пропонувати клієнтам продукти, які відповідають стандартам сталого розвитку [10].

Нарешті, суттєвою тенденцією є трансформація кадрової конкуренції в банківському секторі. Боротьба за таланти перемістилася з площини пошуку фінансистів у площину пошуку ІТ-спеціалістів, дата-сайєнтистів та експертів з кібербезпеки. Банки сьогодні конкурують за людський капітал не лише між собою, а й з глобальними технологічними гігантами та аутсорсинговими компаніями. Брак кваліфікованих кадрів, здатних підтримувати та розвивати

складні цифрові екосистеми, стає стримуючим фактором для багатьох установ. У цьому аспекті перевагу мають великі системні банки, які можуть запропонувати спеціалістам не лише високу заробітну плату, а й роботу над масштабними інноваційними проектами державного рівня. Сучасна банківська конкуренція в Україні - це багатогранний процес, що виходить далеко за межі традиційного відсоткового арбітражу, охоплюючи технологічну досконалість, соціальну відповідальність та боротьбу за інтелектуальний капітал у глобальному вимірі [5, 8, 17, 32, 34].

Поглиблений аналіз конкурентних процесів у банківському секторі України вказує на те, що крім структурних диспропорцій, серйозною перешкодою є проблема високої вартості залучення довгострокового ресурсу. В умовах 2024–2025 років банки змушені конкурувати в умовах «коротких грошей», оскільки більшість депозитів населення залишаються вкладами на термін до шести місяців або залишками на поточних рахунках. Це обмежує здатність банківської системи виконувати свою головну функцію - трансформацію короткострокових заощаджень у довгострокові інвестиційні кредити для модернізації промисловості. У результаті конкуренція зосереджується у вузькому сегменті овердрафтів та короткострокових оборотних кредитів, що загострює боротьбу за клієнтів з високим оборотним капіталом, залишаючи поза увагою стратегічно важливі галузі з тривалим інвестиційним циклом [1, 10, 15].

Суттєвим дестабілізуючим фактором для здорової конкуренції є також феномен «тіньового» фінансового сектору та конкуренція з боку небанківських фінансових установ (НФУ), які часто працюють у менш жорсткому регуляторному полі. У 2025 році спостерігається тенденція перетоку частини споживчого кредитування до мікрофінансових організацій (МФО), які пропонують миттєві позики з мінімальною перевіркою платоспроможності. Хоча банки, зокрема АТ КБ «ПриватБанк», намагаються протидіяти цьому через розвиток сервісів «оплата частинами» та швидких кредитних лімітів, регуляторні вимоги до банків (щодо резервування та оцінки

ризиків) є значно вищими. Це ставить банки у завідомо складніші умови конкуренції за масового споживача, який не завжди здатен адекватно оцінити реальну вартість запозичень у небанківському секторі [2, 18].

Проблематика банківської конкуренції також тісно пов'язана з питанням територіальної доступності послуг. Попри тотальну цифровізацію, для значної частини населення (особливо в сільській місцевості та серед людей похилого віку) фізична присутність відділення залишається критичним фактором вибору банку. Проблема полягає в тому, що утримання фізичної мережі в депресивних регіонах є збитковим, що призводить до закриття відділень приватними банками. Це створює ситуацію вимушеної монополії державних банків («ПриватБанк», «Ощадбанк») у віддалених районах. З одного боку, це забезпечує соціальну стабільність, з іншого - позбавляє мешканців регіонів можливості вибору кращих умов обслуговування, що консервує низьку якість сервісу в окремих локаціях [14, 31].

Тенденція 2026 року вказує на те, що конкуренція все більше зміщуватиметься у сферу кібербезпеки та стійкості до гібридних загроз. В умовах постійних атак на банківську інфраструктуру, надійність банку стає його головною маркетинговою перевагою. Установи, які інвестують у багаторівневі системи захисту, біометричну ідентифікацію та автономні центри обробки даних, отримують «премію за надійність» у вигляді припливу коштів клієнтів, які готові жертвувати вищою відсотковою ставкою заради гарантії доступу до своїх рахунків у будь-який час. Це стимулює банки до кооперації у сфері обміну даними про кіберінциденти, що є унікальним прикладом «кооперативної конкуренції» (coopetition) на фінансовому ринку [13, 17, 34].

Додатково в таблиці 2.5 наведено аналіз розриву між очікуваннями клієнтів та реальними пропозиціями банків, що визначає потенційні точки росту для конкуренції.

Таблиця 2.5 — Матриця розривів банківської конкуренції в Україні (2025 р.)

Параметр послуги	Очікування клієнта (тренд)	Реальний стан ринку	Шлях подолання (тенденція)
Швидкість кредиту	Рішення за 30 секунд (без паперів)	Переважно для мікро-сум; для бізнесу - дні/тижні	Впровадження ШІ та Open Banking
Вартість сервісу	Безкоштовне обслуговування рахунку	Наявність прихованих комісій за зняття/перекази	Перехід на модель підписки (SaaS у банкінгу)
Дохідність	Ставки вище інфляції	Реальна дохідність часто нульова або від'ємна	Розвиток інвестиційних суб-рахунків (акції, ОВДП)
Підтримка	Людське спілкування 24/7	Домінування примітивних чат-ботів	Гібридні моделі: ШІ + персональний менеджер

Джерело: складено автором на основі [7, 11, 32, 33]

Завершуючи аналіз, необхідно підкреслити, що розвиток банківської конкуренції в Україні неможливий без подальшої гармонізації законодавства з нормами ЄС. Очікуване впровадження Директиви PSD2 (Open Banking) у повному обсязі протягом 2026 року стане найсильнішим шоком для конкурентного середовища за останні десять років. Традиційні банки будуть змушені відкрити свої дані фінтех-компаніям, що зруйнує їхню монополію на володіння інформацією про клієнта. Це призведе до появи агрегаторів фінансових послуг, де клієнт зможе керувати рахунками різних банків в одному застосунку, обираючи найвигіднішу ставку за депозитом в одному банку і найдешевший кредит в іншому буквально в один клік. Така прозорість ринку остаточно змістить акцент конкуренції з масштабу банку на його здатність пропонувати найвищу технологічну цінність за найменшу ціну [5, 8, 17, 33, 34].

ВИСНОВКИ

У роботі проведено комплексне дослідження теоретичних та прикладних аспектів функціонування банківської конкуренції на ринку фінансових послуг України, а також детально проаналізовано конкурентну позицію галузевого лідера - АТ КБ «ПриватБанк». За результатами проведеного аналізу за період 2021–2025 рр. сформульовано наступні узагальнюючі висновки.

По-перше, встановлено, що банківська конкуренція в умовах цифрової трансформації економіки перестала бути лише змаганням відсоткових ставок, трансформувавшись у багатовимірну боротьбу за технологічну перевагу та клієнтський досвід (UX). Теоретичне обґрунтування сутності конкуренції дозволило визначити її як динамічний процес адаптації банківських інститутів до мінливих потреб споживачів через впровадження інноваційних фінансових інструментів. В умовах 2025 року ключовими чинниками конкурентоспроможності стали глибина цифровізації послуг, рівень кіберзахисту та здатність банку створювати навколо клієнта цілісну екосистему, яка задовольняє не лише фінансові, а й супутні соціально-побутові потреби.

По-друге, аналіз конкурентного середовища банківського сектору України протягом останніх п'яти років продемонстрував високу резистентність системи до макроекономічних шоків воєнного часу. Попри кількісне скорочення ринку до 62 платоспроможних установ станом на кінець 2025 року, спостерігається якісне зростання активів та капіталізації. Проте структура ринку залишається деформованою через надмірну частку державних банків (понад 50% активів), що створює ризики олігополізації та витіснення приватного капіталу. Разом із тим, 2025 рік відзначився рекордним прибутком системи (понад 126 млрд грн), що дозволило банкам підтримувати високі стандарти ліквідності та формувати необхідні резерви.

По-третє, детальне дослідження АТ КБ «ПриватБанк» підтвердило його статус безумовного лідера ринку, чия конкурентна позиція базується на унікальному синергетичному ефекті державного статусу та технологічної гнучкості. Банк утримує домінуючі частки в ключових сегментах: понад 23% ринку коштів населення та більше половини всіх безготівкових транзакцій у країні. Протягом 2021–2025 рр. установа продемонструвала виняткову операційну ефективність, підтримуючи найнижчий у секторі показник CIR (близько 24%). Навіть за умов надзвичайного податкового навантаження у 2025 році, банк зберіг здатність генерувати чистий прибуток на рівні 29,1 млрд грн, що дозволяє йому виступати головним інвестором у цифрову інфраструктуру України.

По-четверте, ідентифіковано основні проблеми, що стримують розвиток здорової конкуренції, серед яких: висока вартість довгострокового ресурсу, значний рівень воєнних ризиків та нерівномірність територіального охоплення банківськими послугами. Водночас виявлено стійку тенденцію до «платформізації» банкінгу. Проривним напрямом 2026 року визначено впровадження концепції «Відкритого банкінгу» (Open Banking), що докорінно змінить ландшафт ринку, змусивши традиційні банки конкурувати з фінтех-компаніями на рівних за рахунок відкриття доступу до даних через API.

На завершення слід зазначити, що перспективи зміцнення конкурентоспроможності АТ КБ «ПриватБанк» та всієї банківської системи України пов'язані з подальшою інтеграцією у європейський фінансовий простір та активним використанням штучного інтелекту для персоналізації послуг. Стратегія «ПриватБанку», спрямована на підтримку реального сектору економіки та малого бізнесу через партнерства з міжнародними донорами (зокрема ЄБРР), є еталонною моделлю сталого розвитку. Перемога в конкурентній боротьбі майбутнього залежатиме від здатності банків балансувати між технологічними інноваціями та збереженням високого рівня довіри клієнтів у мінливому глобальному середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Kolesnik Ya. V. Statistical Assessment of the Banks' Competitiveness at the Financial Market: Theoretical and Methodological Aspect. URL: <https://su-journal.com.ua/index.php/journal/article/view/140> (Дата звернення: 08.04.2026).
2. Diatlova Yu. V. Development of the Banking Sector of Ukraine in the Conditions of Competitive Internalization: Methodical Approach to Evaluation. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/aprde/article/view/4522> (Дата звернення: 08.04.2026).
3. Kolosha V., Ignatyuk A. Concentration of the Ukrainian Banking Services Market: Current State and Prospects. URL: <https://econom.bulletin.knu.ua/en/article/view/2137> (Дата звернення: 08.04.2026).
4. Kovryzhenko L. O. Banking competition: current state and problems of development in Ukraine. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/1086> (Дата звернення: 08.04.2026).
5. Melnyk K. M., Shcherbatyuk O. M. Ways to ensuring the competitiveness of commercial banks of Ukraine. URL: <https://journal.udau.edu.ua> (Дата звернення: 08.04.2026).
6. Lisovol O. M., Naumenko S. G. Нормативно-правове регулювання конкуренції на ринку банківських послуг. URL: <https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/320351> (Дата звернення: 09.04.2026).
7. Karcheva G., Shvets N., Dalgic K., Dalevska N. Innovative approaches to the assessment of banking competition in Ukraine in terms of digital transformation. URL: <https://mmi.sumdu.edu.ua/volume-12-issue-1/article-14/> (Дата звернення: 09.04.2026).
8. Prykhodko Y. A. Сутність та особливості банківської конкуренції в сучасних умовах. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/items/dad3f597-4200-4940-8af5-cb9255216d1f> (Дата звернення: 09.04.2026).

9. Androsova O. F., Lashchenkova A. M. Сучасні процеси банківської конкуренції: реалії сьогодення. URL: <https://economicspace.pgasa.dp.ua/article/view/179766> (Дата звернення: 09.04.2026).
10. Vovchak O. D. Сутність та особливості банківської конкуренції в Україні в умовах сьогодення. URL: <https://ppeu.stu.cn.ua/article/view/96333> (Дата звернення: 09.04.2026).
11. Ponomarenko V. V. Конкурентоспроможність банку на ринку банківських послуг. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/items/5e926f7e-a20c-404d-a477-5084c75884e1> (Дата звернення: 10.04.2026).
12. Umantsiv Y., Shkuropadska D. Institutional determinants of competition policy in financial services market. URL: <https://nasu-periodicals.org.ua> (Дата звернення: 10.04.2026).
13. Kosar N., Kuzo N., Bilyk I. Marketing Complex in Increasing Competitiveness of Ukrainian Commercial Banks in Modern Conditions. URL: <https://economics-msu.com.ua> (Дата звернення: 10.04.2026).
14. Антимонопольний комітет України. Конкуренція на ринку банківських послуг: пропозиції Кабміну. URL: <https://amcu.gov.ua/news/konkurenciya-na-rinku-bankivskih-poslug-amku-nadav-propoziciyi-kabminu> (Дата звернення: 10.04.2026).
15. Антимонопольний комітет України. Дослідження ринку банківських послуг: бар'єри конкуренції. URL: <https://amcu.gov.ua/news/doslidzhennya-rinku-bankivskih-poslug-baryeri-na-shlyahu-rozvitku-konkurenciyi> (Дата звернення: 10.04.2026).
16. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua> (Дата звернення: 11.04.2026).
17. Українська асоціація фінтех та інноваційних компаній. URL: <https://fintechua.org> (Дата звернення: 11.04.2026).
18. Statista. URL: <https://www.statista.com> (Дата звернення: 11.04.2026).

19. Банківська система України: інституційні зміни та інновації : монографія / за ред. Л. О. Примостки. – К. : КНЕУ, 2015. – 434 с.
20. Стрільчук Ю. І., Стрільчук Л. В. Соціально відповідальний банкінг в Україні // Європейські бізнес-практики корпоративної соціальної відповідальності. – К. : КНЕУ, 2019. – С. 212–220.
21. Нікітін А. В. Маркетинг у банку : навч. посіб. – К. : КНЕУ, 2006. – 432 с.
22. Маркетинг у банку : навч.-метод. посіб. / А. В. Нікітін та ін. – К. : КНЕУ, 2010. – 475 с.
23. Нікітін А. В. Маркетинг у банку : навч.-метод. посіб. – К. : КНЕУ, 2001. – 170 с.
24. Банківські ризики: теорія та практика управління : монографія / Л. О. Примостка та ін. – К. : КНЕУ, 2008. – 456 с.
25. Білоус В. С. Зв'язки з громадськістю в економічній діяльності : навч. посіб. – К. : КНЕУ, 2005. – 276 с.
26. Войчак А. В., Федорченко А. В. Маркетингові дослідження : підручник. – К. : КНЕУ, 2007. – 408 с.
27. Павленко А. Ф., Войчак А. В. Маркетинг : підручник. – К. : КНЕУ, 2003. – 246 с.
28. Кузнєцова Л. В. Ціноутворення в банківській справі : підручник. – Одеса : Атлант, 2010. – 387 с.
29. Лютий І. О., Солодка О. О. Банківський маркетинг : підручник. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 776 с.
30. Момот О. М., Брітченко І. Г. Інтегровані банківські послуги та конкурентоспроможність банківської системи : монографія. – Полтава : ПУСКУ, 2008. – 315 с.
31. Нікітін А. В., Краснова І. В., Шевалдіна В. Г. Консолідація банківського сектора: детермінанти та наслідки // Проблеми економіки. – 2021. – №1. – С. 98–106. URL: <https://www.problemey->

ekonomiky.org.ua/abstract?year=2021&issue=1&abstract=12 (Дата звернення: 14.04.2026).

32. Nikitin A., Prymostka L., Krasnova I. Financial inclusion in Ukraine: determinants and evaluation // Фінансово-кредитна діяльність. – 2020. URL: <https://fkd.ubs.edu.ua/index.php/fkd/article/view/2894> (Дата звернення: 14.04.2026).

33. Krasnova I., Lavreniuk V., Nikitin A. Identification of risks of the bank business model // VUZF Review. URL: <https://papers.vuzf.bg/index.php/VUZF/article/view/264> (Дата звернення: 14.04.2026).

34. Nikitin A. et al. Modeling the segment interactions of Ukraine's financial market // Investment Management and Financial Innovations. – 2020. URL: <https://www.businessperspectives.org/index.php/journals/investment-management-and-financial-innovations/issue-354/modeling-the-segment-interactions-of-ukraine-s-financial-market> (Дата звернення: 14.04.2026).

35. Райс Е., Траут Дж. Маркетингові війни. – К. : Companion Group, 2006. – 256 с.

36. Гроші та кредит : підручник / М. І. Савлук, А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна та ін. ; за заг. ред. М. І. Савлука. – 6-те вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2011. – 589 с.

37. Портер М. Конкурентна стратегія: Методика аналізу галузей і конкурентів / Майкл Е. Портер ; пер. з англ. А. Олійник, Р. Скільський. – К. : Наш Формат, 2020. – 392 с.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Порівняльна характеристика мобільних застосунків банків (станом на 1.04.2026 р.)

Критерій	Приват24	monobank	Raiffeisen Online
Відкриття картки онлайн (Liveness Detection)	+	+	+
Інвестиційні інструменти (ОВДП, акції)	+ (ОВДП)	+ (ОВДП)	-
Сервіси для ФОП	+ (повний функціонал)	+ (обмежений)	+
Інтеграція з «Дія»	+	+	+
Нефінансові послуги (квитки, страхування, благодійність)	+ (широкий спектр)	+	+ (обмежено)

ДОДАТОК Б

Організаційна структура управління АТ КБ «ПриватБанк»

